40րդ ՏԱՐԻ — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1909 — ԹԻՒ 1455

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ—ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ
Էպուսուուտ (Աէպէթէի) փողոց թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 թիւ	75 ղրշ. Մէճիտ
» »	150 »	40 » »
Գաւառներու	300 »	100 » »
»	150 »	50 » »
Օտար երկիր	300 »	25 ֆրանք
Ռուսիա	300 »	10 րուպլի

(Միւս պայմանները տեսնել 4րդ երեսը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի դարձուիր։

درعلیه‌ده باب عالی جاده‌سنده ابوالسعود سوقاغی نومرو ۳۸
«هیره‌نیك» غزته‌سی اداره‌سنه

10 ՓԱՐԱ

ՓԱՏԻՇԱՀԻՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աստուծոյ ամենամեծ զօրութիւնը կեցած է միշտ իր աներեւոյթ մնալուն մէջ։ Իրաւ է թէ ատկէ օգտուողները միմիայն քահանայապետներն ու կրօնական պաշտօնեաներն եղած են։

Բոլոր միահեծան թագաւորներն ալ բնազդական իմաստութեամբ մը միշտ աշխատած են երեսնին ժողովուրդէն պահել։ Թէ հիներուն և թէ նորերուն մէջ Սուլթան Համիտն էր որ այս սկզբունքին գործադրութիւնը կատարելութեան աստիճանին հասցուց, և այդ պատճառաւն իսկ, իր պաշտօնեաներն իրմէ աւելի օգտուեցան իրեն պահպանելու աշխատած իշխանութենէն և զօրութենէն։

Միահեծան թագաւորի մը համար բուն թշնամին ոչ թէ օտարն է, այլ ժողովուրդը։ Անիկա իրմէ հեռու պահել, անիկա գահուն չի մօտեցնել կանոն մըն է բռնաւորներուն բոլորին համար, որոնք ոչ անոր սիրոյն ու գորովին պէտքը կ'զգան, ոչ ալ անոր յառաջդիմութեան փափագը ունին։ Ժողովուրդը՝ ստրուկներու բազմութիւն՝ ստեղծուած է արքային համար։

Սահմանադրութեան մը մէջ, արքան է ժողովուրդին համար, և Թուրքերն ապացուցին այս ճշմարտութիւնը Ապրիլ 14ին Համիտը գահընկէց ընելով։ Ժողովուրդին հրաւէրովը գահը բարձրացող Սուլթանը պարտէր իր պալատներէն դուրս ելլելով քայլափոխ մը ընել անոր մօտենալու համար։ Այսօր Պրուսայի Երկրագործական Ցուցահանդէսին բացումն է արքայական տեղափոխութեան մը առիթը, վաղը ոևէ ուրիշ գործ մը պէտք է նոյնպիսի ճանապարհորդութեան մը պատճառը կը դառնայ, մինչեւոր ջնջուի այն գաղափարը թէ Սուլթանը պարզ քաղաքացիէ մը տարբեր բան մըն է։

* * *

Կը կարծենք որ կուսակցութիւն մը չկայ որ ի սրտէ չողջունէ Սուլթան Մեհմէտի ձեռներէցութիւնը այս մասին։ Նոր դարագլուխ մը կը բանայ ան ժողովուրդին կեանքին մէջ։ Կը վախնանք սակայն որ այս ճանապարհորդութիւնը գուցէ տարբեր իմաստներ ունենայ քրիստոնեայ և իսլամ ժողովուրդին համար, շնորհիւ Թուրք մամուլին մէկ մասին թելադրութեանց։ Մեզի համար, Սահմանադրութեան Փադիշահն է որ իր ժողովուրդը մօտէն տեսնելու համար Պրուսա կ'երթայ։ Թանինին համար, այդ ժողովուրդը կը պատրաստուի տեսնել իր Խալիֆան։ Արդեօք կրօնական հանդէ՞ս մըն է որ կը սարքուի Պրուսա, արդեօք պարզ աշխարհական և քաղաքացիական կեանքի տեսարան մը չէ՞ Պրուսա կազմակերպուելիք տեսարանը։

Սուլթանին այս ճանապարհորդութիւնը յարմարագոյն առիթ մըն է ցեղերու միութեան հարկին վրայ խօսելու, քանի որ Սուլթանը ոչ թէ միայն իսլամներու, այլ քրիստոնեաներու ալ այցելութեան կերթայ։ Բայց ի՜նչ ձախորդ մտածում է վերագրել այս միութեան զօրութիւնը Սուլթանին կրօնական իշխանութեանը, փոխանակ անոր սահմանադրական հանգամանքին։ Դեռ անցեալ օր, Թանին՝ խօսելով Հայերու և Թուրքերու միջեւ միութեան մը հարկին վրայ, որուն համար նիստ մըն ալ գումարուեր է եղեր, կ'ըսէր թէ պէտք է հաւաքուիլ Խալիֆային շուրջը և այս պայմանաւ իրական միութիւն մը ամէն ցեղերուն միջեւ կրնայ հնարաւոր ըլլալ։

Հազիւ թէ կարողացանք երկիրը մտցնել սահմանադրական շաւղի մը մէջ, ահա կ'սկսինք այդ շաւղին նշանակութիւնը աղաւաղել մտքերու մէջ, խօսելով Խալիֆային վրայ այնպիսի պարագայի մը՝ ուր անոր միջամտութեանը պէտք չկայ։ Ինչո՞ւ ամէն բան իր յատուկ ժամանակին չի վերապահուիր։

Սուլթան Համիտ կը պահանջէր որ ոևէ վարչական թղթի մը մէջ ինքզինքը իբրեւ Խալիֆա յիշէին քան թէ իբր պարզ վեհապետ։ Տուրքի կամ հողի խնդիր մը ի՛նչ յարաբերութիւն ունի խալիֆայութեան հետ։

Անիկա հասկնալի էր Համիտին կողմէ որ կը ձգտէր կրօնքի ահ ու դողին մէջ պահել իր հպատակները։ Այդ հոգեկան վիճակին մէջ կուզեն թերեւս մնալ շատ մը չկրթուած Իսլամներ, բայց ի՛նչ պէտք ունին Երիտասարդ Թուրքերը ի դէպս և յանդէպս խօսելու Սուլթանին Խալիֆայական՝ քան թէ անոր զուտ վեհապետական հանգամանքին վրայ։

Եթէ լոկ թաքթիք է, կ'ըսենք որ սխալ թաքթիք է։ Վերջապէս ժողովուրդը վարժեցնելու է իր Սուլթանին մէջ նախ և առաջ սահմանադրական վեհապետ մը տեսնելու։

Այս Պրուսայի Երկրագործական Ցուցահանդէսը երկրին նիւթական բարգաւաճման, հարստութեան, աղքատութեան խնդիրներուն հետ առնչութիւն ունեցող գործ մըն է։ Կրնանք այս առթիւ մեր Սուլթանը յիշել իբրեւ պաշտպան երկրագործութեան և արուեստից, իբրեւ հոգատար Հայր մը գիւղացիին և արուեստաւորին, իբրեւ լուսամիտ բարեկամ մը գիտութեանց և կրթութեան, իբրեւ արթուն վեհապետ մը ժողովուրդին բարեկեցութեան հսկող, բայց ինչո՞ւ խօսիլ անոր խալիֆայութեանը վրայ։ Պէտք է խօսինք Խալիֆայի մասին Խալիֆային յատուկ գործերուն և պարագաներուն մէջ։

Թուրք մամուլը չպիտի կարող ըլլայ կրթել Իսլամ հասարակութիւնը՝ եթէ ինք չըլլայ այսպիսի առիթներու մէջ Սուլթանին մակդիրներուն ընտրողական և խելացի գործածութեան մէջ։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ Պրուսա գտնուած միջոցին Թղթատարական առաքումներուն վրայ փակցուելիք դրոշմաթուղթերը իպթալ ընելու համար «յիշատակ կայսերական ուղեւորութեան ի Պրուսա» բառերը պարունակող կնիք մը շինուած և Պրուսա ղրկուած է։

ՀԱՅԱՋԱՐՄ
ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՒՄԸ ԿԱՓԱՒԸ

Գօրիէրէ Տէլլա Սէրա, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէր, Հռոմի մէջ տեղի ունեցած ազնուականական հանդէսի մը արտասովոր շքեղութիւնը։

«Այս երեկոյ Գուիրինօ Թատրոնը, եղանակին ամենաշքեղ և եզական աշխարհիկ հանդէսը սարքեց Հռոմի ազնուագոյն հասարակութեան։ Զքնաղագեղ Աբամոլէք-Լազարեւ Իշխանուհին, թողլով անցեալ տարուան վայելած իր հիւրամեծար սրահներուն հաշակը, վարդերին պճնազարդուիլ և շրջազգեստին նշոյլարձակ փայլփլուններու մէջ, թատերաբեմին վրայ ի հանդէս ելաւ, հեղինակելով եղանակին քայլերը պարելու, գաղղիական լաւ ևս ռուս-գաղղիական պարուհիի մը հարազատ և ճշգրիտ յաջողակութեամբ, ունենալով իր քով մեծահռչակ Դամարսնան, Իշխանուհիին ծախքով, Բարիզէն յատկապէս Հռոմ եկած, ուր հինգ ամիսէ ի վեր, այս հանդէսին պատրաստութեամբ լոկ կը զբաղէր։ Հանդէսը բարեգործական նպատակ մը չունէր, այլ պարզ անձնական հաճոյքի մը համար կազմուած էր։ Հրաշափայլ տիկինը՝ ռուսական գաղութին ամենացայտուն դէմքերէն մին է և տէր սքանչելի միլիոններու, ուզած էր երեւակայութենէ դուրս սերտութեամբ կարգադրել այս շքեղ հանդէսը, որուն ամբողջ ծախսերը անձնականէն վճարուած էին։

Վիա Տէլէ Վէրճինի թատրոնը այս երեկոյ անճանաչելի կերպով կերպարանափոխուած թանկ և հազուագիւտ բոյսերով ճշմարիտ ջերմոցի մը վերածուած էր ուր Շամփանիա գինին յորդառատ կը փրփրէր։

Սրահը՝ ձմեռնային եղանակին առթիւ մայրաքաղաքին մէջ գտնուած վայելչութիւնները ամէնքն ալ հաւաքած, հրաշքանց տեսարան մը կը պարզէր։ Դիւանագիտական ամբողջ մարմինը ներկայ էր և նախարարին օթեակի մը մէջ կը նշմարուէր Բուլկիա Իշխանուհին։

Երեկոյթին բացումը Պերլիօզի, հունգարական քայլերգով տեղի ունեցաւ որու յաջորդեց Լիլիըուցեանա Ընկերութեան ներկայացումը։

Ցեռոյ Մաէսթրօ Մասգանիօ, Գավալերիա Ռուսթիգանայի մէկ քանի հատուածներ վարեց, որու Սանթուցցան կը ներկայացնէր Պարոնուհի Բօրֆ, ռուս հիւպատոսարանին խորհրդականին կինը։ Օբէրա-Բոմիքէն յատկապէս կանչուած էին Պ. տը Բէլթէր, որ Դուրիտաուի դերը, և Պ. Պէրրիէլ Գօմբասն՝ Ալֆիօյի դերը կատարեցին։ Որոտընդոստ ծափահարութեամբ ընդունուեցան ազնուական երգչուհիները։

Վերջապէս վարագոյրը բացուեցաւ, գեղձի և նշենիի ծաղկազեղ բուրաստանի վերածուած, արծաթաշող աղբերակներու կարկաչով։ Այս ամէն մանրամասնութիւնը և գեղօնները, յատկապէս գնուած և պատրաստուած են, Հայ Իշխանուհիին ծախքով, որ վարդագոյն փայլով, Դամերանայի հետ միասին Բա տը տէօֆ սոլօին քայլերը սկսաւ։ Պարը ամենակատարեալ կերպով շարունակեց սրահին մշտաժեւ հիացման մրմունջներուն մէջ, որ երեւալով մեծագոյն ծափահարութեամբ պսակուեցաւ։

Իշխանուհին՝ յուզուած, ժպտուն ու երջանիկ, կրկին կրկին բեմ գալու հարկադրուեցաւ. հանդիսականք չի գոհանալով պարը կրկին կը պահանջէին զոր չքնաղ պարուհին ազնուութիւնը ունեցաւ շնորհելու։

Հանդիսականները շնորհակալութեան և հիացման պարտ ու պատշաճ հաւաստին յանձնելէ մատուցանելէ յետոյ, իբր վերջին ցոյց մը «կեցցէ Ռուսիա» գոչեցին։

Մէկ քանի օր առաջ այս երեկոյթին վերջին ընդհանուր փորձ մը տեղի ունեցաւ որուն միակ հանդիսատես կը գտնուէր, Մարկարիթա Սավօյա, Մայր Թագուհին»։

* * *

Հայաստանեան գիւղերուն հանդէսի մը կրկնութեան նմանութիւնը չո՞ւնի միթէ այս։ Կիլիկիոյ խնկահոտ բուրաստաններով օծուած, նրբակերտ սուսայքներու և հիւսէնի ծաղկաթերթերէն ներս խուժող ասկեցնցուղ փոշիով ամպածածկ, տաւիղ, բեհեզեն վարդերփին և չարչատեններու լուսանցոյց ծալքերուն մէջ գլորուած՝ ճաճան ճապուկ պար մը պղլտիչ և խօլական։

Բայց, ինչ փոյթ, թէ փրփրակայլ գինին կը մատուցանի, երբ Երոսն ու Բաքոս զիրար կը գգուեն։ Ինչ փոյթ թէ հազարաւոր ոսկիներ մթնոլորտին գոլորշիներուն մէջ կը ծխանան, կը ցնդին, քանի որ ատոնք մանկամարդ իշխանուհիի մը երջանկութեան հիւսկէնը կ'ասեղնակերտեն։

Տեսարանը մաղնիսացեալ մթնոլորտի մը մէջ կը ծաւալի. բարձր դաստակերտ մը ելեկտրաշարժ ցնցուած, իր աչքին դիմաց իշխանուհիի մը գեղոյն մէջ մարմնացած կը տեսնէ ամբողջ Ռուսիոյ պարծանքը։ Հիացումի միաձայն աղաղակ մը կը բարձրանայ «կեցցէ Ռուսիա»։

Այո՛, կեցցէ՛ Ռուսիա, և ո՛չ կեցցէ՛ Հայաստան։

Լաւ է որ օտարն անգիտանայ որ այդ գեղանի և հոլանի կուրծքին ներքեւ Հայ սիրտ մը կը բաբախէ։ Թող չի լսեն թէ՛ քաջատոհմիկ Հայ շառաւիղ մը, Հայ աղջիկ մը, ըլլայ իշխանուհի, իր անձնական պարզ հաճոյքին համար ո՛չ միայն քսակը՝ այլ իր անձին գեղն ու մարգանքը ի հանդէս կը դնէ օտարին։ Երգիծանք թշուառութեան և ազգային նուիրական դատերուն։ Վարդ ու գեղ համասփիւռ կը ցանես ճամբուդ վրան, Իշխանուհի, նշոյլագեղ քղանցքիդ փարած հազար չքնաղներ հիացմայլ կը մրմնջեն։ Երջանկութիւնը գրկող, հեշտամշձուկ անդուռով իր ծոցին մէջ կը չոյէ։ Սակայն, այդ ընտիր ազնուականին հիացման ցոյցէն գերագոյն պիտի համարէի, հարստահարուածքի, զրկման, անխիղճ դիւանագիտութեան մը զոհ՝ ստրաման ժողովուրդին հաճիստ օրհնութեան մրմունջը որ քաւեւ անձրեւ պիտի իջնէր, գերադրժէ երիտասարդութեանդ, պայծառ արեւուդ ի համբոյր, եթէ... [illegible] ձորուդին ագաւար դաշտերուն, ուր՝ մշտադալար վարդենի՝ պիտի ծաղկէր, ամէքսամոն բուրումով, անթառամ դափնեպսակ սիրուդ ճակտիդ։ Մինչ օտար պաշտամունքին ի դարպաս վառուած քու այն վարդերով միայն քնքուշ և ճարտար ոտներդ կրնան վիրաւորել ու ինչուան սիրտդ հասնիլ և խայթել, եթէ այդ եւս թատերաբեմին դգլխել խանդավառութեան յաղթանքին մէջ չի չողացաւ ըփրհերլած։ Բ.

ԲԱՐԻԶ, (Պէղ-Վիւ) 27 Օգս. 1909

Ազնիւ հայրենակից,

Աննման Ճէօռատէնիով մը անկողնին գամուած էի՝ հոգեկան ու մարմնական ահաւոր չարչարանքներու մատնուած։ Տօքթ. Բօղօլեանն որ զիս կը դարմանէր, արգիլած էր ո և է ընթերցում։ Զիս անկարող զգալով անգիտակ մնալու մեր ազգային կեանքի անցուդարձերուն, մանաւանդ Ատանայի կոտորածին յաջորդող ողբերգա-կատակերգութեան մանրամասնութիւններուն, յաճախ անհնազանդ կը գտնուէի բժշկիս խորհուրդին, ու Պոլսոյ և Թիֆլիսի լրագիրները աչքէ կ'անցընէի։ Ցանկարծ օր մը, լրագիրներու դէզին մէջ՝ տեսայ Հայրենիքի երկու թիւ. անմիջապէս դրկի ուրախութիւն մը զգացի, տեսնելով վերակենդանացած մեր հին Հայրենիքը որ կեանքիս ամէնէն տխուր յիշատակներն արթնցուց մէջս. ծայրէ ծայր կարդացի։ Երբ Բօղօլեանը եկաւ, խնդրեցի (անկարող ըլլալով ես ինքս գրելու) որ իմ կողմէս գրէ ձեզի և յայտնէ խնդակցութիւններս։

Հիմա՝ առողջութիւնս աւելի լաւ է, թէպէտ դեռ շատ տկար եմ, և պէտք ունիմ երկար ատեն քիչ աշխատելու, հանգչելու, ամփոփուելու. ուզեցի անձամբ ես ձեզի յայտնել զգացած հաճոյքս։

Ընդունեցէք շնորհաւորութիւններս և յարգանացս հաւաստիքը։

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՊԷՅ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ որմէ մեր նոր սերունդէն շատ մը ուսանողներ օգտուած են ու կ'օգտուին դեռ, և որ երկար ժամանակ Սուլթան Մուրատի սեղանատէրն էր, Վեհ. Սուլթանին ներկայութեան ընդունուեր է։ Կայսրն որ անոր մասին մեծ բարեսրտութիւն մը միշտ ցոյց տուած էր, փափաք յայտնած է զինքը յաճախ տեսնել։

ՎԱՆԱՅ ԱՂԷՏԸ

Դատապարտելի լռութիւնը կը խաչակնքէ չարիքը.— Ընկերական ու ընտանեկան կարգուսարքի խանգարումը բնաջնջման կ'առաջնորդէ բնագաւառին հայութիւնը.— Հին մենաստաններ, ազգային թանգարան-յիշատակարաններ թալանի ու աւերումի մատնուած են.— Ո՞ւր են այս նոր օրերու վանեցի վանահայրերը.— Ի՞նչ կ'ըսեն այս աղէտին պատասխանատու ներկայացուցիչները։

Անցեալ շաբթու Հայրենիքը «Վանայ ազգային և ընկերական կազմալուծումը» տխրալի վերնագրին տակ կը հրատարակէր Վանայ առաջնորդական տեղապահ վարդապետին մէկ նամակը։ Այդ տողերը որ անհատական ըլլալուն հանգամանքով՝ հրապարակագրութեան կաշկանդումէն զերծ էին, ցաւով, բողոք ու ողբ կ'արտայայտէին դատակարգի մը դէմ որ բնագաւառին Հայուն սրտին վրայ նստած՝ կ'սպառնայ սպանել կեանքը, ցեղին կեանքը, որ դարերով ապրած է անցնելով հուրէ ու սուրէ։

Եթէ Զաւէն վարդապետ գիտնար թէ իր նամակը պիտի հրատարակուէր պիտի չստորագրէր այդ տողերը։ Պիտի վախնար այն դատակարգէն որ զինքը այնքան յուզած են, որ անհատական նամակի մը մէջ իր սիրտը հովցնել ուզած է՝ ազատ թռիչք տալով իր ցաւերուն։ Անհատական նամակ մը շատ անգամ իր մէջ կը պարունակէ մտերմական խոստովանութիւն մը, ու շատ անգամ ալ բաղդի բերումով այդ «խոստովանութիւնները» հրապարակ ելած են ահաւոր մերկացումներ ընելու հասարակութեան առաջ։

Քանի մը տարի առաջ էր որ Նիւ Եորքի Թերթերէն մին 20,000 [illegible] ծախսեց Նախագահ Րուզվէլթին՝ երկաթուղիներու թրըսթին նախագահ Հէրիմընին դրած անհատական նամակները ձեռք բերելու և հրատարակելու համար։ Եթէ այդ անհատական նամակներու հրատարակութիւնը չըլլար ոչ ոք պիտի իմանար թէ Մր. Րուզվէլթ 260,000 տոլար առած էր հանրապետական կուսակցութեան պայքարին համար երկաթուղու թրըսթին նախագահէն, այն ատեն, երբ Րուզվէլթ «ստախօս» կը պօռար ամէն անոնց դէմ որոնք հանրապետական կուսակցութիւնը կ'ամբաստանէին թէ թրըսթներէն դրամ առած են։

ԼՌՈՒԹԵԱՆ ՉԱՐԻՔԸ

Վանայ առաջն. տեղապահին նամակը աւելի ահաւոր մերկացում մը կը պարունակէ իր մէջ։ Ու միթէ նոյն մերկացումները տասն տասն երեւան եկած չե՞ն հայ թերթերու մէջ, թէեւ վարանոտ, թէեւ կէս ճշմարտութիւնը միայն պատմուած։ Սակայն շատերը գիտեն թէ ինչ վտանգ կը սպառնայ էն հայաշատ կեդրոնին. գիտեն ու կը լռեն։

Ու այդ լռութիւնն ալ միթէ մեր ցեղին նկարագրին աղարտման, անկումին մէկ ապացոյցը չէ՞։ Երբ տեղի չի կայ, բարձրաձայն կը փառաբանեն, կը շողոքորթեն, կը քծնին. մամուլով, քահանայով ու վարդապետով։ Ողորմելի ստրուկներ, որոնք աւելի զօրաւորին դէմ յանդիման ըլլալ չեն համարձակիր, որոնք խաբողին, սուտին երեսն ի վեր պօռալ չեն յանդգնիր, և աւելի սոսկալին, որոնք իրենց մտածումին հակառակը կը քարոզեն, որովհետեւ հոսանքին դէմ կանգնելու առաքինութիւնը չունին։ Եւ այդ միեւնոյն մարդիկ հոսանքին դադրած ատենն է միայն որ երեւան կուգան հոսանքին թողած աւերակ քանդումներուն վրայ ճառելու։ Աժան հերոսներ, որոնք կը նմանին կռուէն վերջ հասնող դասալիքներուն, որոնք ինկած զինուորներուն վրայ կանգնած յաղթողի հովեր կ'առնեն։

Մեզ կը հաւաստեն թէ՝ Վանէն այս նոր Աղէտին դէմ բողոքներ ու հանրագիրներ հասած են Պատրիարքարան։ Պատրիարքը լուռ է։ Թերթերու խմբագրատուններ բազմաթիւ թղթակցութիւններ ստացած են՝ մերկացնող կարգ մը «իմաստակ»ներու դիմակներ։ Անոնք լուռ են։ Շատ Վանեցիներ կը ճանչնամ, որոնք կը մնան իրենց հայրենի օճախին քանդումին վրայ լուռ են։ Ու հայերը, որոնք ամէն բանի վրայ կը խօսին, դարձեալ լուռ կը մնան։ «Հայրենիք» հրաւէր կարդաց, իր սիւնակները բացաւ անվախօրէն, ինչո՞ւ չեն խզուիր լռութեան կապերը։ Երբ պիտի սորվինք մեր պակասութիւնները խոստովանելու պարտականութիւնը ճանչնալ։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՈՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄԸ

«Վանայ աղէտը» մակդիր կուտամ այն հիւանդոտ երեւոյթին որ հայրենի գաւառներու մէջ սկսած է տարածուիլ վերջին քանի մը տարիներ, ու թերեւս աղէտէ աւելի բան մը, Ատանայի աղէտին նման ողբալի։ Փաստը անվիճելի է։ Ահա թէ ի՛նչ։

Վանի երբեմնի պարկեշտ, ամաչկոտ ու անաչէր երիտասարդութիւնը կորսնցուցած իր ժառանգական նկարագիրը՝ ընտանեկան կազմակերպութիւնը ու Հայուն նահապետական տունը իր ձեռքով կը քանդէ։ Նախակրթարաններու գրասեղանին վրայ՝ մանուկները փոխանակ իրենց թուաբանութեան ու պատմութեան դասերը սերտելու, սեռային յարաբերութեան ազատութեան մասին կը ճառեն իրենց ուսուցիչներուն [illegible] դեռ խնդրեցած չեն, կը քարկոծուին։

Հրապարակային ժողովներու մէջ ու ընտանեկան յարկերու տակ ծնողներ կ'այպանուին, ու արենակցական, ընտանեկան ու ազգային կապակցութիւնները կը ծաղրուին։ Ճիշդ այնքան ծիծաղելի օրէն, որքան հինգ հազար հոգիով Մայիս մէկի տօնը կը կատարեն որպէս ցոյց «խոշոր քափիթալիսթներու» դէմ։ Ու այս, այն Վասպուրականին մէջ ո՛ւր ճարտարարուեստի ո՛չ մի կազմակերպութիւն գոյութիւն չունի, ուր սովը՝ քաղաքական հանգամանքներու հետեւանքով՝ գործ ու աշխատանք չըլլալուն համար՝ ամէն քանի մը տարին անգամ մը կը յաճախէ։ Ու այդքան «փիլիսոփայ» իմաստակները չեն քաշուիր իրաւ տառապողներէն, իրաւ անօթեններէն առաջ, իրենց ձեռք երկնցնելու ամէն կողմերէ հայութեան հաւաքած նպաստներուն։ Ազատ սէր կը քարոզեն, ընտանեկան մաքրութիւնը կը սրբապղծեն ու չեն ամչնար մարդէ։ Ո՞վ անկում։

ՄԵՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆ-ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ

Վասպուրականի մէջ ունինք հին մենաստաններ. վանքեր, որոնց ամէն մին առանձնապէս հայութեան անցեալը կը պատմէ։ Կան վանքեր որոնք Թրդ. դարէն ալ հին են։ Ու ատոնք ո՛չ միայն հայկական ճարտարարուեստը կը ցուցնեն, այլ և հոն դարերէ ի վեր հաւաքուած ու ամբարուած են ազգային անցեալ արուեստի հրաշակերտներ՝ մագաղաթեայ գրչագրեր քանդակուած փղոսկրեայ կողքերով, նուրբ ձեռագործներ, խաչեր ու զարդեր։ Ու այս ամէնը դարերու կողոպուտի ու թալանի մնացորդներն են, ճոխ ու հարուստ թանգարաններու ընկերներ, անգին յիշատակարաններ, որոնց կորուստը անփոխարինելի է։

Դարերէ ի վեր այդ թանգարան-յիշատակարանները յանձնուած են եղեր վարդապետներու խնամքին։ Անոնք գէշ-աղէկ պահած են մեր վանքերը։ Քաշուած աշխարհիկ կեանքէ, գամուած են, կարող ու ձեռնհաս կղերականներ որոնք մեղուաջան աշխատութեամբ ճոխացուցած ու զարգացուցած են այս հաստատութիւնները։ Հոն հաւաքուած ու ապրած է Հայ մատենագրութիւնը, Հայ գիրքը ու Հայ գրականութիւնը։ Մինչեւ իսկ Հայաստանի մէջ առաջին Հայ մամուլը վանքի մը պատերէն ներս գտնուած է։ Ու այդ վանքերը դատակարգի մը սեփականութիւն չեն եղած ու չեն, անոնք կը պատկանին ամբողջ ազգին, ու ազգն ալ իր ամբողջութեամբ նախանձախնդիր է այսօր անոնց գոյութեան պահպանման։

Արդ, ո՞վ իրաւունք տուած է կարգ մը խմբակ ու անպատասխանատու տղաներու այս վանքերուն մէջ դառնալու։ Ո՞վ արտօնած է զիրենք ազգին այս Թանկագին ինչքերը վաճառելու ու ոչնչացնելու։ Այս նոր անմօրուք վանտալ վանահայրերը ո՞ւրկէ բուսան։ Ո՞վ ղրկեց զիրենք հոն։ Արդեօք ազգային Պատրիարքարանը տեղեկութիւն ունի՞։

ՈՎ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Որքան կը հասկնամ, այս ինքնակոչ աղայ վանահայրերը ինքզինքնին ամէն բանի իշխելու իրաւունքը տուած են իրենց «Նախկին» յեղափոխական կուսակցութեան մը պատկանելու համբաւանուքովը։ Ազատութեան անունով կը խօսին ու ճշմարիտ ազատութեան դէմ կը դաւաճանեն։ Ազատութի՞ւն է հասարակաց բարոյականը ոչնչացնել, ազատութի՞ւն է ընտանեկան յարկի մաքրութիւնը աղարտել, ազատութի՞ւն է ուրիշին — ազգին, սեփականութիւնը գողնալ, վաճառել ու անյետացնել։ Երբ այս ամէնը, այս քանդումը կը գործուի փոխարէն ի՞նչ պիտի տրուի մեզի։ Կրնա՞ն պատասխան մը տալ ասոր։

Ամբաստանութիւնը ծանր է ու փաստը ահաւոր։ Ո՞ւր էր թէ այս բոլորը սխալ ըլլային, չափազանցուած ըլլային, խեղաթիւրուած ըլլային, ու բոլոր ամբաստանեալները սկսեալ Զաւէն վարդապետէն մինչեւ այն գիւղացիները որոնք համրագրութեամբ մը Պատրիարքարան դիմած են պաշտպանելու որ միջոցներ ձեռք առնուին այս նոր օրերու աւազակներուն դէմ զիրենք պաշտպանելու համար, ամօթահար մնային։ Կը տարակուսիմ ասոր։

Կը տարակուսիմ, որովհետեւ երբ անոնք կ'ըսուին թէ Դաշնակցականներ են, հոս, Պոլսի մէջ տարրը Դաշնակցական ղեկավարները նոյն դասին նկատողութիւնները բրած են անհատական խօսակցութեանց մէջ թէ Հայրենիքի խմբագրապետին եւ թէ տողերս գրողին եւ թէ ուրիշներու։ «Անոնք այլասերած են անոնք» ըսած է Դաշնակցական ներկայացուցիչ մը, «որ մինչեւ իսկ իրենց քոյրերու եւ մայրերու պատուին նախանձախնդիր ըլլալէ դադրած են»։ Ուրիշ Դաշնակցական մը, որուն լրջութիւնը իր գործակիցներէն վեր է, օր մը այս «Վանայ աղէտին» հերոսները «լակոտներ» կ'անուանէր։

Կը դատապարտեն ու կը դատափետեն, ու սակայն չտեսանք որ անգամ մը գէթ իրենց չարաճճի «սպառնացող» լախտն այս «լակոտներուն» կռնակին իջնար։ Ինչո՞ւ անոնք դեռ կը մնան «ընկերներ», ինչո՞ւ իրենց շարքերէն չեն վտարուիր։ Մանաւանդ որ իրենք մեզմէ աւելի գիտեն անցեալ տարուան դաւաճանութիւնը, վատ մատնութիւնները եւ այն բոլոր զզուելի գողութիւններն ու պղծումները որ գործուած են բուն իսկ իրենց դէմ։ Ծածկելէ աւելի անվեհեր ու անկեղծ հրապարակումը մեծ ծառայութիւն մը պիտի ըլլար իրենց վարկին ի նպաստ։

Դեռ ըսելիքներ շատ ունինք։ Սակայն պահ մը համբերենք, թող ամբաստանեալներն ալ խօսին, կրնայ ըլլալ որ արդարացուցիչ պարագայ մը ունենան որ մեզ ծանօթ չէ։ Ու թող անոնք որ մօտէն, տեղւոյն վրայ ծանօթ են այս աղէտին, փաստեր, անուններ ու թուականներ երեւան բերեն, այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ լուրջ եզրակացութեանց յանգիլ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Զարդարեան գրատան ազդը տեսնել չորրորդ երեսը։

ԳԱՒԱՌԻ ԳՈՐԾԵՐ

ՄԱՐԶՈՒԱՆ, 13 Օգոս. 1909

Երեք տարիէ ի վեր, Մարզուանի մէջ կայ հաստատուած «Աղջկանց Արհեստանոց» մը՝ աղջկանց վարժարանին մէջ, որ կոչուած էր անհրաժեշտ պէտք մը լրացնել իգական սեռին համար։

Մարզուանի կրթական գործը 908-909 տարեշրջանին վերջը, կը ստուգուի որ, չորս հարիւր ոսկիի մօտ բաց մը թողած է։ Թէեւ այս բացը մէկ տարուան գոյացութիւն մը չէ. 5-6 տարիներէ ասդին իրարու վրայ կուտակուող պարտք մըն է, սակայն, սա ալ բացայայտ իրողութիւն մըն է թէ, վերջապէս, ներկայիս 400 ոսկիի բաց մը կայ պիւտճէին մէջ։ «Օձին գլուխը պզտիկուց տրորելու է», կ'ըսէ առածը, բայց մեր պաշտօնական մարմիններուն միակ խնդիրը կարծես, միմիայն գործը թնճուկ վիճակի մը մէջ դնել է։ Տարի մը առաջ հազիւ 250-300 ոսկիի չափ բաց մը կար, եւ այսպէս քանի կու երթայ այնքան պիտի ծանրանայ պարտքը։ Ինչո՞ւ մեր պաշտօնական մարմինները չեն աշխատած այդ շրջանին, որ գործը աւելի դիւրին ընթացք մը կ'ընծայէր, բայց գոնէ պիւտճէն հաւասարակշռել, առանց սակայն վնասելու կրթական գործին։ Ինչ որ է, ատոնք անցած բաներ են, եւ մենք պէտք է ներկայ իրականութիւնները դիտենք։

Օրին մէկն ալ լուր առինք թէ ներկայ Թաղականութիւնը իր օրակարգին (եթէ առհասարակ օրակարգ եւ արձանագրութիւն ալ ունի) էն գլուխը դրած է «Պարտուց մարման խնդիրը եւ պիւտճէի հաւասարակշռութիւնը»։

Թաղ. Խորհուրդը որոշեր է զանազան ազգայիններէն երեք ամիս պայմանաժամով փոխառութիւն ընել նոյնքան գումարի մը, անձնական ստորագրութիւններ տալով։ Իսկ երեք ամիս յետոյ՝ Ազգային կալուածական հասոյթներով, որ պիտի մնային 909-910 դպրոցական շրջանին, պատուել այդ պարտքը, ազգային կրթական գործին պիւտճէն քիչ մը աւելի թշուառ վիճակի մը մէջ ձգելով։ Խե՜ղճ վարժարաններ, ամէն փորձերը ձեր գլխուն կը պայթի....

Օրակարգի առաջին խնդրին առաջին մասն էր որ լուծուած էր. այսպէս ժամանակաւոր կերպով. իսկ երկրորդ մասը՝ «պիւտճէի հաւասարակշռութիւնը» կը մնար տակաւին անլուծելի։ Բայց ճարտարամիտ Թաղ. Խորհրդոյ պիւտճագէտ գործունէութեան առջեւ ամէն նեղեալ հարց մէկէն կը լուծուի։ Թաղ. Խորհուրդը այդ հարցին լուծումն ալ գտած էր։

Աղջկանց Արհեստանոցը, որուն մօտ 60 ոսկիի պիւտճէ մը գծուած է, պէտք է լուծել, քանի որ ո՛չ մէկ օգտակարութիւն կրնայ ունենալ մեզի։ Ասանկ նիւթական տագնապի մը առջեւ Արհեստանոց մըն ալ պահել աւելորդ է, քանի որ երկրորդական կարեւորութիւն ունեցող ձեռնարկ մըն է ասիկա աղջկանց վարժարանին համար։ Որոշումը տրուած է, պէտք է գործադրել, պէտք է ճամբել Արհեստանոցի համար վարձուած երկու օրիորդները։

Բայց ահա դժուարութիւնը կը ծնի։ Արհեստանոցի նախորդ խնամակալութիւնը, կարծես գուշակելով այդ հաստատութեան գլխուն թափուելիք ջուրը, երեք տարուան համար կնքած էր պայմանագրութիւնը Արհեստանոցի օրիորդներուն հետ, տարուան մը փորձէ յետոյ։ Եւ ահա այսօր այդ օրինաւոր պայմանագրութիւնը, որ մէկ տարի պայմանաժամ եւս ունի, կ'աշխատի ջնջել մեր Թաղ. Խորհուրդը առանց խիստ հարկեցուցիչ եւ բանաւոր պատճառի։

* * *

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ-ՃԱՀԻՏ ԳՈՐԾԸ

ՊԱՏԺԱԿԱՆ Ա. ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԻ ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՃԱՀԻՏ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Երէկ առտու մեծ ալեկոծութիւն կը տիրէր պատժական Ա. ատեանին փոքր սրահին մէջ։ Նախարարական-խմբագրական դատը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած էր, այնպէս որ ժամը 5ին արդէն սրահը խճողուած էր։ Բազմութիւնը կը կազմէին Թուրք երիտասարդներ, մեծ մասամբ ուսանող Մուլքիէի, որոնք եկած էին իրենց ուսուցչին՝ Ճահիտ պէյի պայքարը լսելու արդարութեան ատեանին առջեւ։ Կային նաեւ բազմաթիւ Հայեր։ Բազմութիւնը այնքան շատ էր որ մինչեւ նրրանցքի պատերուն վրայ մարդիկ եկած կանգնած էին եւ կարելի չէր ըլլար կարգապահութիւնը պահել։

Դատարանը մինչեւ ժամը 7ը զբաղեցաւ տասնի չափ սովորական խնդիրներով, ծեծ, գինովութիւն, կնկան կռիւ, սուտ երդում եւայլն։

Ժամը 7ին դատական մարմինը սրահ մտաւ։ Կը նախագահէր Պէհճէտ պէյ իր քովը ունենալով Շէվքի եւ Թեվֆիք պէյերը։

Ընդհ. Դատախազն էր Թալէաթ պէյ։

Նախագահը ձեռք առաւ դատը որուն պաշտօնաթղթերուն թիւն էր 1820։ Նախագահը հրամայեց կանչել դատին տէրերը։

Քաւասները սկսան կանչել.

—Նաֆիա Նազըրը Գաբրիէլ էֆէնտի.

—«Թանին» միւտիւրի Ճահիտ պէյ...

Այս կոչերը շատ նշանակալից էին եւ զուարթութիւն կը պատճառէին։ Նախարարը եւ խմբագրապետը սովորական օրէնքին կ'ենթարկուէին։

Գաբրիէլ էֆ. եւ Ճահիտ պէյ չէին եկած։ Ընդհ. դատախազը այն ատեն ըսաւ թէ պէտք է ի բացակայութեան դատել Ճահիտ պէյը որ ամբաստանեալ է։

Դատը պիտի սկսէր երբ մէկը եկաւ յայտարարելու թէ Գաբրիէլ էֆ.ի փաստաբան Հիւսնի պէյ Հաղուցքի դատարանը ըլլալով, կը խնդրէ որ հինգ վայրկեան յետաձգուի։ Ատեանը հաւանեցաւ եւ մասնաժողովը քաշուեցաւ։

Հինգ վայրկեան ետք սրահ եկաւ դարձեալ դատական մարմինը։ Հիւսնի պէյ ցոյց տուաւ իր փոխանորդագիրը որ կարդացուեցաւ։

Նախագահը դարձեալ հարցուց թէ ո՞ւր է Ճահիտ պէյը։ Դարձեալ քաւասին կանչեց։

Հիւսնի պէյ.— Եթէ կը թոյլատրէք քիչ մըն ալ սպասենք, որովհետեւ ժամը 7ին ատեանը բացուած է, կրնայ ըլլալ որ գայ։ Իրա՛ւ է թէ իմ իրաւունքս է, հիմա կրնանք դատը մտնել, բայց չեմ ուզեր որ ատանկ գործ մը ի բացակայութեան ըլլայ։

Նախագահը այս մասին կը խորհրդակցէր ընդհ. դատախազին հետ, երբ Ճահիտ պէյ եկաւ։ Շշուկ մը փրթաւ սրահին մէջ։

Նախագահը ազդարարեց որ լուռ կենան, ունկնդիրներուն պարտքն է լռել միայն։

Ճահիտ պէյ եկաւ նստաւ ամբաստանեալներու աթոռին վրայ։ Անտարբեր կ'երեւէր, բայց յուզուած էր։

Ընդհ. դատախազը ըսաւ թէ ըստ մամուլի օրէնքին Թանինի քննադատութիւնները հանրային իրաւունքի հետ ալ կապ ունենալով, պէտք է դատել զայն այդ տեսակէտով ալ։

Ասոր վրայ ոտքի ելաւ Գաբրիէլ էֆ.ի փաստաբան Հիւսնի պէյ, որ կճախօս խօսելով մը նախ խօսեցաւ թէ հին բեմին վրայ ալ ոտնահարելու մարութիւն կար, եւ նոր բեմին մէջ այդ հիւանդութիւնը կը շարունակուի, որուն համար յայտնեց իր ցաւը իբր Օսմանցի։ Ետքը ըսաւ թէ այս վէճը ծագած է Բարիզէն եկած նամակ մը, ուր ըսուած է թէ նախարար Գաբրիէլ էֆ. իբր թէ Բարիզի մէջ յայտարարեր է թէ Իթթիհատի քոմիթէն ամէն գործերու կը միջամտէ եւ անկէց դժուարութիւններ կը ծագին օտար դրամագլուխներու մուտքին առջեւ։

Հիւսնի պէյ այնքան կնճռոտ եւ գրական կը խօսէր որ, Նախագահը յարեց.—«Անլայամատըմ»։ Փաստաբանին մէկ շարժումին վրայ նախագահը շարունակեց. «Եթէ աւելի պարզ խօսիք, աւելի դիւրաւ կը հասկցուի»։ Թեթեւ ժպիտ մը ամէն դէմքի վրայ։ Ճահիտ ալ խնդաց։

Հիւսնի պէյ սկսաւ Թանինի հրատարակութիւններէն հատուածներ մէջ բերել, եւ եզրակացուց թէ զրպարտութիւններ եւ նախատինքներ են ատոնք։ Քարտուղարը շարունակեց կարդալ Թանինի հրատարակութիւնները, մանաւանդ այն մասերը ուր յարձակում կը գործուի նախարարին դէմ եւ լուռ ամբաստանութիւններ կը պարունակէին անոր ուղղամտութեան մասին։

Ճահիտ այս միջոցին, ոտքին կռթնած, ձեռքը մօրուքին մէջ բռնած կը խաղար անով, իր առջեւը դրած Թանինի քանի մը թիւերը, որոնց վրայէն կը հետեւէր քարտուղարին ընթերցման։

Հիւսնի պէյ ի վեր հանեց թէ ասով որոշ կերպով էնթրիկան, անձնական շահերը հետապնդող կը հաչակէր մէկը որ այսքան տարիէ հայրենիքին կը ծառայէ եւ պիտի ծառայէ։ «Ճահիտ պէյ իբր կաշառակեր կ'ամբաստանէ, ինչ որ Ճինայէթի հետ կապ ունի, եւ ես այս իրաւունքս կը պահեմ առայժմ, զայն ի հարկին գործածելու համար։ Մէյ մըն ալ կ'ըսէ թէ Գերման ընկերութեան հետ ույուշըլմայօրսը. այս խօսքը պէտք է բացատրէ թէ ինչ նպատակով գործածած է։ Եթէ ույուշըլըյօր ըսել կ'ուզէ թող ըսէ, եթէ ոչ, յետ կոչում կ'ընէ։ Մէյ մըն ալ հարցուցէք թէ ինչ է գործին էչ եիւզիւն եւ մենաֆիի խուսուսիյեն։

Դատաւորները նայեցան թերթին մէջ այդ բառերը եւ հարցուցին Ճահիտի։ Ճահիտ պէյ ոտքի ելաւ։

Ընդհ. Դատախազ.—Դատը այս տարաժամին չէ հասած։ Դեռ դատը չէ պարզուած, նախ թող ան ընէ փաստաբանը, եւ հարցումները ետքը կ'ըլլան։

Ճահիտ.—Հարցում մը ունիմ. ինծի եկած կոչնագրին մէջ անուանարկութիւն ըսուած է. հոս հիմա զրպարտութեան եւ սուտ գրոյցի խօսքեր ալ կ'ըլլան։ Չեմ հասկնար կոր այս։

Նախ.—Ընդհ. դատախազը անուանարկութիւն կ'ըսէ, իսկ էֆ.ն՝ կ'աւելցնէ նաեւ զրպարտութիւն։ Կրնայ ըլլալ։

Փաստաբանը նոր թերթեր ցոյց տուաւ։ Մէկ հատը նախապէս չյիշուած ըլլալով իր ամբաստանագրին մէջ, զայն կարդացնել չտուաւ, ըսելով թէ «այդ իրաւունքս կը վերապահեմ»։ Ասով նոր դատ մըն ալ կարենալ վարելու դուռը կը ցուցնէր։ Կարդացուեցաւ ուրիշ յօդուած մը ուր Հանր. շինութեանց նախարարութիւնը «ճախճախուտ» (պաթագլըգ) կը կոչուէր եւ կ'ըսուէր թէ Պոմոնթիի գործարանին հետ նախարարը պայման կապեր ունի։ Փաստաբանը մեկնութիւններ տուաւ դարձեալ եւ խնդրեց հարցնել ամբաստանեալին թէ ինչ մտքով գրուած է այն ույուշըլմայօր բառին քով։ Փաստաբանը ի վերջոյ ըսաւ որ, թէեւ իր փոխանորդեալը առաջ վնասուց հատուցում 1000 ոսկի պահանջած էր, զայն յատկացնելով բարի նպատակի մը, սակայն նկատելով որ լաւ նպատակի մը յատկացուելիք բան մը պէտք է լաւ ճամբէ մը գոյացած ըլլայ, զրպարտութեան դատի մը արդիւնքը չուզեր ատանկ բանի մը յատկացնել, հետեւաբար կը հրաժարի վնասուց հատուցման դատէն։

Նախագահը ձեռնարկեց ամբաստանեալին հարցաքննութեան։

Նախ.—Անունդ ի՞նչ է։

Ճահիտ.—Հիւսէյին Ճահիտ։

Նախ.—Հօրդ անունը։

Ճահիտ.—Ալի Րիզա։

Նախ.—Ի՞նչ գործ կ'ընես։

Ճահիտ.—Մէպուս եմ։

Նախ.—Ուրի՞շ։

Ճահիտ.—Լրագրող. Թանինի տէրն ու անօրէնը։

Նախ.—Խօսեցէք։

Ճահիտ.—Մամուլի օրէնքին մէջ զրպարտութիւնը եւ անուանարկութիւնը իրարու հետ շփոթուած են։ Հին օրէնքին մէջ ալ այսպէս էր, մէկը պաշտօնեայ մը երբ քննադատէր, կը դատապարտուէր։ Նոր բեմին ալ երբ այսպէս ըլլայ, արժանաւոր բան մը չէ։ Թերթ մը դատապարտութեան վրայ չէ խնդիրը, այլ պէտք է նկատել թէ թերթը՝ հանրութեան ձայնն է։ Իմ հրապարակութիւններս անձնականութեան հետ գործ չունին, այլ նախարարին պաշտօնին հետ են։ Ես չեմ ըսած թէ Գաբրիէլ էֆ.ի աչքը երկար է, քիթը կարճ։ Հետեւաբար զրպարտութեան դատը բոլորովին կը մերժեմ։ Պիտի պատասխանեմ անուանարկութեան մասին։ Ես կ'ըսեմ թէ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մէջ ա՛յնքան ճիւղեր կան, ինչո՞ւ գործերը անոնց չեն յանձնուիր եւ նախարարը մինակը կը գործէ։ Ես կ'ըսեմ թէ այս ինքնագլուխ ընթացքը չարաշահութիւններու դուռ չպիտի՞ բանայ։ Կրնայ Գաբրիէլ էֆ. ըսել թէ արդէն մեր մէջ է, բայց կրնա՞յ ըսել թէ աւելի ետքն ալ այնպէս պիտի ըլլայ։ Մենք ապագայ գործունէութեանց համար կ'ըսենք։ Անձնական շահերու խնդրին գալով, Ընկերութիւն մը կուգայ կ'ըսէ թէ մեզի արտօնութիւն մը տուէք. ամէն անոնց հրապարակելու տալը անձնական շահերու չի կրնար ծառայել։ Պոմոնթիի գործարանը դատ մը ունէր տէրութեան ուրիշ գործարանի մը հետ։ Գործը դատարան ինկաւ եւ դատարանը հարցուց Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան թէ տէրութեան մենաշնորհը Պոմոնթիի՞ն է։ 7 ամիս չպատասխանեցաւ։ Մէկ գեղը եօթը փարայի վնաս ունի։ Ասկից միայն օսմանցի մը չէ որ վնասուեցաւ, այլ ամբողջ Պոլսոյ ժողովուրդը, որ օրական 20 փարայի տեղ Պոմոնթիի աղտոտ, միքրոպաւոր ջուրով սառուցածը, մինչ միւսը օրական 6 փարայի պիտի ծախէր։ Ես իմ բառերս կրնամ ապացուցանել, խօսքերս ետ չեմ առներ։

Հիւսնի.— Իմ բառերուս չպատասխանեց։ Սա ույուշըլմայօր բառը քովը զարմացականով, ի՞նչ է։

Ճահիտ պէյ պարզեց թէ զիջումներ եղած եւ համաձայնութիւն գոյացած չէ, այս է իր ըսել ուզածը։

Փաստաբանը երկարօրէն պարզեց ըսելով զրպարտութեան եւ անուանարկութեան տարբերութիւնը։

Նախագահ.— Հիմա Ճահիտ պէյ կ'ըսէ թէ գործերը կեդրոնացած կայ, ամէնքը իր ձեռքին մէջ ամփոփուած է. ասիկա պիտի ապացուցանեմ կ'ըսէ։ Ի՞նչ կ'ըսէք։

Փաստաբանը պարզեց թէ ամէն գործ իր պատկանեալ պաշտօնեային յանձնուած է. նախարարը ամբողջ նախարարութեան պետն է, հետեւաբար իրաւունք ունի ամէն գործ քննելու։ Մնաց որ, եթէ առանց պատկանեալ ճիւղերուն ալ դիմելու, եթէ ինք իր ձեռքը առնէ գործը, ի՞նչ անպատեհութիւն եւ օրինական արգելք կրնայ ըլլալ։

Ճահիտ.—Տէր նախագահ ասիկա իբր խոստովանութիւն մը կը նկատեմ։

Հիւսնի. (ծիծաղելով). — Ի՞նչ խոստովանութիւն... դուք այդպէս կարծեցէք։

Փաստաբանը նաեւ խօսեցաւ դրամական երաշխաւորութեան մասին եւ պահ մը ժպտելով աւելցուց թէ «այս օրուան Թանինի մէջ յօդուած մը կայ թէ նուազուրդով պէտք չէ տալ արտօնութիւնները. մինչեւ հիմա Թանին ասոր հակառակը կը գրէր եւ ասոր համար կ'ամբաստանէր նախարարը»։

Փաստաբանը շարունակեց, ըսելով թէ Թանինի կողմէ իբր դժգոհ ցոյց տրուածներէն Կոլաջմիթ յայտարարած է թէ երբեք մերժումի եւ դժուարութեան չէ հանդիպած։

Ճահիտ.—Էֆէնտիմ, խելքին փչածը կ'ըսէ կոր, խնդիրը անոր վրայ չէ, այլ դաշնագրի գործ ձգձգուելուն վրայ։ Կոլաջմիթ դիմած ատեն գործը լմնցած է եղեր, եւ ասոր վրայ անոր պայմանաժամ տրուեր է բացառապէս։

Փաստաբանը նորէն սկսաւ շարունակել, սակայն նախագահը նկատելով որ խնդիրը կը ցրուի եւ կարելի չըլլար ամփոփել, յայտնեց.

—Լաւ կ'ըլլայ որ երկու կողմն իր տեղեկագիրները կամ պաշտպանութիւնները ամփոփէին լահիայի ձեւով եւ բերէին որ գործը դիւրանայ։

Ճահիտ.—Ինչպէս լաւ, ես սակայն դատին ի՞նչ ըլլալը չեմ գիտեր։ Պէտք է որ պահանջումները որոշ ըլլան որ ես ալ պատասխանս տամ։

Հիւսնի.—Օրէնքը չըսեր թէ ամբաստանութեան պարագաները՝ նախապէս հաղորդուին հակառակ կողմին որ իր պատասխանը պատրաստէ։

Նախագահ.— Ո՛չ, այդ գիրը կը պատրաստէք դուք դատարանին համար եւ անոր կը յանձնէք։

Եւ դատը դատարանը խորհրդակցելով, դատին շարունակութիւնը թողուց առաջիկայ Չորեքշաբթի օրուան։

Ճահիտ պէյ երբ սրահէն դուրս ելաւ Թուրք ուսանողները սկսան ծափահարել զայն եւ գոչել.

—Եաշասըն Ճահիտ պէյ։

Ներքին Լուրեր

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՊՐՈՒՍԱ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սապտիւլ Համիտ իր 33 տարուան իշխանութեան միջոցին անգամ մը իսկ ոտքը դուրս դրած չէր մայրաքաղաքէն։ Իր յաջորդը իր գահակալութենէն չորս ամիս վերջ կը թողու մայրաքաղաքը։ Սուլթան Մէհմէտ Ե. փափաքած է որ իր առաջին ճամբորդութիւնը ըլլայ իր նախնեաց գերեզմանին։ Ասիկա բարեպաշտիկ մտածում մըն էր որ գովեստի արժանացաւ ամէն կողմէ։

Ինչպէս կանխաւ գրած էինք, Սուլթանը երէկ առտու ժամը կէսին մեկնեցաւ Պոլսէն կայսերական Էրթուղրուլ զբօսանաւով։ Մեկնումը պարզ եղաւ։ Ժամը 11ին հետեւակազօրաց կէս գումարտակ, իր նուագածուներու խմբով եկաւ շարուեցաւ Տոլմա Պաղչէի պալատին քարափին վրայ բացուող դրան երկու կողմերը։ Ծովային նախարար Արիֆ փաշա կանուխէն եկած էր, ինչպէս նաեւ անոնք որ Սուլթանին պիտի ուղեկցէին։ Կայսերական ոսկեզօծ սպիտակ մեծ մակոյկը քարափին երկայնքը

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ (7)

ՏՕՍԹՕՅԵՎՍՔԻ

ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒ ՏԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Բ.

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առաջին ամիսը եւ ընդհանրապէս պատժարանին մէջ կեանքիս սկիզբները հիմա խորապէս յիշողութեանս մէջ կը ներկայանան։ Ընդհանրապէս, իմ թիապարտութեանս յաջորդ տարիներուն մասին շատ աւելի տարտամ յիշատակ մը ունիմ։ Տարիներ կան որոնք ուղեղիս վրայ միակ ծանր, միօրինակ, հեղձուցիչ տպաւորութիւն մը թողած են։

Բայց իմ թիապարտի կեանքիս առաջին օրերը այժմ երէկուան պէս կը յիշեմ։ Ասիկա արդէն շատ բնական է։

Պատժարան հասնելուս՝ առաջին տպաւորութիւնս բնականաբար շատ աննախորդ եղաւ։ Այսուհանդերձ, — տարօրինակ բան, — ինծի այնպէս թուեցաւ որ բանտին մէջ ապրելու պայմանները շատ նուազ ծանր էին քան ինչ որ երեւակայած էի ճամբան եկած ատենս։ Իրենց շղթաները քաշքշելով հանդերձ՝ կալանաւորները ազատօրէն կ'երթային կու գային պատժարանին երկայնքը, զիրար կը նախատէին, կ'երգէին, իրենց հաշւոյն կ'աշխատէին, կը ծխէին եւ նոյնիսկ երբեմն օղի կը խմէին, եւ գիշերը ոմանք թուղթ կը խաղային։ Աշխատանքն ալ շատ ծանր չերեւցաւ ինծի եւ երկար ատեն ետքը հասկցայ որ այս աշխատանքին անհանգիստ կողմը իր խստութիւնը կամ տեւականութիւնը չէր, այլ պարտաւորիչ ըլլալը՝ բռնի աշխատութիւններ էին, ծեծի սպառնալիքին տակ պարտադրուած։ Ազատ գիւղացի մը թերեւս աւելի կ'աշխատի, մանաւանդ ամառը, բայց գոնէ իրեն համար կ'աշխատի եւ բանաւոր նպատակով մը ու գիտակցաբար կ'ըլլայ, մինչդեռ թիապարտը կը յոգնի պարտադրեալ աշխատութեամբ մը որ իրեն օգուտ չունի։

Օր մը, սա գաղափարը ունեցայ թէ մարդ մը ամբողջապէս ջախջախելու, բարոյապէս եղծելու, ամէնէն խստասիրտ չարագործը դողացնելու համար բաւական էր բացարձակապէս անօգուտ աշխատութեան մը ենթարկել զինքը։ Անշուշտ թիապարտներուն աշխատութիւնները մեծ շահեկանութիւն չունէին իրենց համար բայց գոնէ օգտակար գործեր էին։ Այսպէս, օրինակի համար՝ թիապարտը աղիւս կը շինէ, հողը կը փորէ, կը ծեփէ, կը կառուցանէ։ Այնպիսի աշխատութիւններ են որ իմաստ մը, նպատակ մը ունին։ Նոյնիսկ կը պատահի որ թիապարտը, անգիտակից եռանդէ մը մղուած, իրեն համար պատուոյ խնդիր մը կ'ընէ կարելի եղածին չափ լաւ ու յաջող կերպով կատարել իր գործը։

Բայց եթէ սահմանեն զայն տաշտի մը ջուրը տաշտին մէջ պարպել, յետոյ այդ տաշտէն կրկին տաշտին մէջ պարպել, կամ հողը մէկ տեղէն ուրիշ տեղ կրել ու յետոյ կրկին իր տեղը բերել, կարծեմ թիապարտը քանի մը օրէն կը մեռնի կամ ուրիշ ոճիրներ կը գործէ, քանզի մահը պիտի նախընտրէ այդպիսի ստորնութեան մը, այդպիսի ամօթէ, այդպիսի տառապանքէ մը։ Յայտնի է որ այդպիսի պատիժ մը աւելի տանջանք մը, վրէժխնդրութիւն մը պիտի ըլլար եւ միանգամայն անհեթեթ բան մը, քանզի ոեւէ բանաւոր նպատակի մը չպիտի ծառայէր։

Դեկտեմբեր ամսուն, ձմեռ ատեն, մտայ պատժարան եւ տակաւին ոեւէ գաղափար չունէի ամառնային աշխատութեան մասին որ հինգ անգամ աւելի ծանր է։ Իրա՛ւ, ձմեռնային եղանակին ամրոցին մէջ պետութեան հաշւոյն ընելիք շատ քիչ գործ կայ։ Թիապարտները Իրթիշ գետը կ'երթային հին նաւեր քանդելու համար, աշխատանոցներուն մէջ կ'աշխատէին, պաշտօնական շէնքերու բոլորտիքը եղած ձիւնը կը վերցնէին, կամ մարմար կը կոտրէին, եւն։ Օրերը կարճ էին, աշխատութիւնը կանուխ կ'աւարտէր, եւ կալանաւորները պատժարանը կը վերադառնային, ուր իրենց անձնական զբաղումներէ դուրս գրեթէ գործ մը չունէին ընելիք։

Աւելի ետքը հասկցայ որ աշխատութեան զրկումին, բռնի աշխատութենէն դուրս, թիապարտը շատ աւելի ահաւոր տառապանք մը ունէր, Այն էր՝ բռնի բնակակցութիւնը։ Անշուշտ, միասին բնակութիւնը ուրիշ տեղեր ալ գոյութիւն ունի, Բայց եւ ո՛չ մէկ տեղ այնքան անհանդուրժելի է որքան թիապարտը ուր պէտք է բնակակցիլ ծայրայեղօրէն անհաճոյ ընկերակցութեան մը ունեցող անձերու հետ։ Եւ ապահով եմ որ չէ եղած թիապարտ մը որ այս տառապանքը կրած չըլլայ աւելի կամ նուազ անգիտակցաբար։

Գալով սնունդին՝ բաւական լաւ թուեցաւ ինծի։ Թիապարտները կը հաւատէին թէ շատ աւելի լաւ էր քան թէ Եւրոպական Ռուսիոյ զօրանոցներուն մէջ։

Հոն հասնելուս առաջին երեք օրերը աշխատանքի չգացի։ Նորեկներուն համար կանոնը այս էր, որպէս զի ճամբու յոգնութիւններէն հանգստանան։ Բայց հետեւեալ օրն իսկ պարտաւորուեցայ պատժարանէն դուրս ելլել շղթաներս փոխելու համար։ Իմ շղթաներս կանոնաւորական չէին։ Պզտիկ օղակներէ կազմուած էին եւ դուրսէն կախուած, մինչդեռ կանոնաւորական շղթաները կազմուած էին մատի ձեւ չորս հաստ ձողիկներէ որոնք իրարու կը միանային երեք օղակներով։ Այս երկաթները տաբատին տակ ծածկուած էին։ Մէջտեղի օղակէն փոկ մը անցուած էր որ մէջքին կը կապուէր։

Կը յիշեմ բանտը անցուցած առաջին առաւօտս։ Թմբուկով տրուած նշանէն տասը վայրկեան ետքը, պաշտօնի վրայ գտնուող ենթասպայ մը հրաման տուաւ բանտին դուռները բանալու։ Թիապարտները կը սկսէին ելլել։ Ճրագներու դողդոջուն լոյսերուն տակ իրենց տախտակներէն վար կ'իջնային ցուրտէն դողալով։ Իրենցմէ շատերը գէշ արթնցած մարդերու խոժոռ դէմքերը ունէին։

Ոմանք լաց կը հանէին, ուրիշներ արդէն կը սկսէին կռուիլ։ Օդը գրեթէ անշնչելի էր։ Դուռը բացուելուն պէս բակէն ու սառեցուցիչ օդ մը ներս խուժեց։ Ջուրով լեցուն դոյլերուն մօտ թիապարտները խմբով հաւաքուած էին. իրարու ետեւէ ջուրը կ'առնէին, ամանով մը բերաններնուն մէջ կը լեցնէին եւ յետոյ այդ ջուրով ձեռքերնին ու երեսնին կը լուային։

Դեռ նոր լուսնալ կը սկսէր։ Թիապարտներու անօթի ամբոխը խուժեց խոհանոցը եւ խոհարարներու ձեռքէն տաք հացի խոշոր շերտեր։

Զիրար նախատելը ո՛չ միայն ներելի էր, այլ նոյնիսկ տեսակ մը զբօսանք էր բոլոր ներկաներուն համար։ Բայց քիչ անգամ կը պատահէր որ նախատինքները կռուի փոխուէին։ Կռիւ մը ծագելուն պէս իմաց կը տրուէր աւագ պաշտօնեային, որ քննութիւն կը բանար ու վերջապէս ամէնուն համար անհաճոյ հետեւանքներ կ'ունենար։ Ասոր համար նոյնիսկ թիապարտները կը զգուշանային կռուելէ։ Արդէն հակառակորդները իրարու կը հայհոյէին ընդհանրապէս առանց ուրիշ նպատակի՝ այլ միայն ժամանակ անցընելու եւ լեզունին չթմրեցնելու համար։

(Շարունակելի)

կ'սպասէր. եկած էին նաեւ ծովային նաւախարարութենէն բազմաթիւ ընդհանուականներ։ Քիչ վերջը Սուլթանը քանի մը անձերու հետ երեւցաւ պալատին դրան առջեւ, եւ զինուորական բարեւէն վերջ՝ անմիջապէս նստաւ մեծ մակոյկը քահանդ Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտիի, իր որդիներուն, Մեծ Եպարքոսին եւ երկու թիկնապահներու հետ։ Սուլթանը մակոյկին ետեւը նստաւ եւ առաւ կարմիր մետաքսէ մեծ հովանոց մը։ Կայս. մակոյկին հետեւեցան ուրիշ նաւակներ եւ շոգեմակոյկներ։ Երբ Սուլթանը Կայս. զբօսանաւը հասաւ, ծովային զինուորներու նուագախումբը որ բարձրաւանդակին վրայ կեցած էր կանխաւ, ազգային նոր քայլերգը նուագեց։ Անմիջապէս Էրթողրուլ իր կայմերուն վրայ պարզեց իր մետաքսէ հինգ դրօշակները եւ ճամբայ ելաւ։ Ալբակոր, Տեմիր Հիսար, եւ Թոզաս թորփիլանաւերը միայն Կայս. զբօսանաւին որուն հետեւեցան մինչեւ Մուտանիա։ Ինկլիլիք յածանաւը, Սայասըլ-Տէրիա եւ Պարազաի-Զաֆէր մարտանաւերը առջի օր արդէն Մուտանիա գնացած էին Սուլթանին պատիւներ ընծայելու համար։ Պրուսայի բնակչութիւնը Մարմարա շոգենաւը վարձած էր Սուլթանը դիմաւորելու համար Պոզպուրունի հրուանդանին առջեւ։ Սուլթանին հետեւեցան նաեւ Պրուսայի մէպուսները։ Սուլթանը պիտի վերադառնայ Շաբաթ օր։

ՀԵԼԼԷՆ ԴԵՍՊԱՆ Մ. Կրիսպարիս առջի օր Բ. Դուռը երթալով Եպարքոսին եւ Արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսակցեցաւ եւ Մ. Ռալլի դահլիճին հրաժարումը ու Մ. Մավրօ Միխայլիսի վարչապետութեան տակ Հելլէն նոր դահլիճին կազմութիւնը պաշտօնապէս հաղորդելով, յայտնեց նաեւ Մ. Միխայլիսի իր նախորդին քաղաքականութիւնը շարունակելով, պիտի պահպանէ միշտ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի բարեկամական յարաբերութիւնները։ Մ. Կրիսպարիս խնդրեց նաեւ որ ժամ առաջ դադրեցուցուի Հելլէն շոգենաւերու եւ ապրանքներու դէմ պոյքոթը որ դեռ անդ անդ կը շարունակուի։

⁂ Օգոստ. 31 ամսաթիւով Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ վարչապետ Մ. Միխայլիս օսմ. դեսպան Նապի պէյի հետ տեսակցութեան միջոցին վստահաբար յայտնեց թէ Հելլէն դահլիճը օսմ. կառավարութեան հանդէպ բարեկամական միտումներ կը տածէ։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ գահակալութիւնը Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան պաշտօնապէս հաղորդելու պաշտօն ունեցող Կրթական նախորդ նախարար Զիյա փաշայէ եւ դայմագամ Ազիզ պէյէ բաղկացեալ մասնաւոր պատուիրակութիւնը երէկ Պոլսէն մեկնեցաւ։ Նոյն մարմինը ներկայ պիտի գտնուի նաեւ Ամերիկայի Հիւտսոն գետին վրայ կատարուելիք հանդէսներուն։

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԸ.— Եէնի Կազէթա կ'իմանայ թէ դատական նախարարութիւնը նկատի առնելով Ատանայի առեւտրական դատարանին այս միջոցին ստացած կարեւորութիւնը, որոշած է Իւշագի առեւտրական դատարանին ջնջումէն առաջ եկած 4000 ղրշ. խնայողութիւնը յատկացնել Ատանայի առեւտրական դատարանին բարեկարգութեան։

ԲԱՆՏԷՆ ԱՐՁԱԿՈՒՈՂՆԵՐԸ.— Ներման օրինագծին համաձայն բանտէն արձակուած եւ արձակուելիք անձերուն Պոլիս մնալը յարմար տեսնուած չըլլալով, գրսեցիները ոստիկանութեան միջոցաւ իրենց տեղերը պիտի ղրկուին։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԶԷՆՔԵՐ.— Ալա Քիլիսէյի ագարակին մէջ կառավարութիւնը խուզարկութիւն կատարելով այն տեղ բնակող Յոյներուն քովէն 21 հատ եւ Պուլկարներուն քովէն 4 հատ կրա հրացան եւ 179 կրայի փամփուշտ ձեռք անցուց եւ գրաւեց։ Հասկցուած է թէ այս զէնքերը բաշխուած են Հելլէն խռովարարներու կողմէ։

ԻՏԱՐԷԻ ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ վարչութեան հրաման տրուեցաւ Գարա-պիւղի գիծին վրայ բանող շոգենաւերուն մէջ լուսարձակներ դնել եւ նաւապետները կարող անձեր ընտրել։

ԽՈՐՏԸՆԿԷՑԻ ՓՈՐՁԵՐ.— Եւրոպական զանազան գործարաններու կողմէ Օսմ. Կառավարութեան ուղարկուած խորտընկէցներու փորձերն սկսան կատարուիլ եւ պիտի տեւեն չորս օր։ Թնդանօթարանի վերատեսչութեան կողմէ կարգուած յանձնաժողով մը կը հսկէ այս փորձերուն։ Անգլ. դեսպանատան զինուորական կցորդն ալ ներկայ կը գտնուի։

ՆԷՃՏԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ.— Իպն-էս-Սուուտ եւ Իպնը Րէշիտ ցեղերը Նէճտի մէջ նոր ճակատամարտ մը մղեցին իրարու դէմ։ Երկու կողմէն ալ վնասներն անհաշիւ են։ Տակաւին յայտնի չէ թէ այս երկու ցեղերէն ո՛րը յաղթական ելեր է։

⁂ Նէճտի մէջ արաբ ցեղերը զսպելու համար ղրկուած օսմ. զօրքերը բաւական կերպով յարձակեցան նոյն ցեղերուն վրայ, որոնք չկրնալով տոկալ այս յարձակումին, շատերն անապատին մէջ փախան։ Բայց դիմադրողները չէին փախած, եւ երբ հողային խոչընդոտներէ օգտուելով դարանակալ ըլլալու տեղ գտան, կը նեղէին օսմ. զօրքերը։ Պասրայի կուսակալը խնդրեց որ երկու վաշտ զօրք եւս օգնութեան ղրկուի Նէճտի մէջ գործող զօրքերուն։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ.— Վիեննական թերթերը կը գրեն թէ Սուլթանին եւ Ֆերտինանտ թագաւորին տեսակցութեան մասին Պոլսոյ եւ Սօֆիայի միջեւ բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը երկու ամսուան արձակուրդով առջի օր մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս։

ԲԱՐԻԶԻ նախորդ դեսպան Մունիրի համար կը գրէ Լը Սուառ թէ յարաբերութեան մէջ է նախորդ ռէժիմի կուսակիցներուն հետ, եւ գաղտնօրէն լրագիր հրատարակել կու տայ անոնց։

ԽՏԻՎԸ դիմում պիտի ընէ եղեր որ ասկէ ետքը Եգիպտոսի Գատըն եգիպտացի կրօնաւորներէն կարգուի, բայց անոր վերաբերեալ ֆէրմանը Սուլթանը տայ։

ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ.— Որոշուեցաւ «Բարենպատակ հաստատութեանց վարչութիւն» անունով նոր վարչութիւն մը կազմել, որ պաշտօն պիտի ունենայ Պոլսոյ մէջ գտնուող հիւանդանոցները վարել, անկելանոցները բարեկարգել եւ ի նորոյ հիւանդանոցներ բանալ եւ անոնց նման բարենպատակ գործերով զբաղիլ։ Այս վարչութիւնը ենթակայ պիտի ըլլայ քաղաքապետութեան։

ԲԱՍՏԱՂԻ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻՆ դէպքերուն նկատմամբ կառավարական աղբիւրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղուած են։ Կոտայի կողմերը եւ սահմանագլուխին վրայ Գարաստաղցիներու եւ Օսմանեան զօրքերու միջեւ տեղի ունեցած ընդհարումին մէջ Գարաստաղցիներէն մէկը մեռած եւ վեցը վիրաւորուած եւ Օսմանեան զինուորներէն ալ երեք հոգի թեթեւապէս վիրաւորուած են։ Ասկէ զատ, ժողովուրդէն աղջիկ մը եւ 12 տարեկան մանչ մը սպաննուած են։ Գալով դէպքին ծագման պատճառներուն, Գարաստաղցիներուն արձակած գնդակէն Ապտուլլահի որդին սպաննուած է, եւ այս եղած է դէպքին պատճառ եւ հաւանական կը կարծուի որ յիշեալ Ապտուլլահ սպաննած ըլլայ Գարաստաղցի Լիֆէ Գալթանը, իր որդին վրէժը լուծելու համար։ Մասնաւորապէս այս միջադէպը բարուք կարգադրութեամբ մը պիտի փակուի։

ԵԳԻՊՏՈՍԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՐԱՆԻՆ վերակազմութիւններն ալ աւարտեցան առջի օր եւ արդիւնքը յայտարարուեցաւ։

⁂ Նմանապէս աւարտեցան հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան վերակազմութիւնները։ Անպաշտօն թողուած 90 անձերէն 20ը նորէն պիտի առնուին մրցումով բաց պաշտօններու։

⁂ Ներքին գործոց նախարարութեան վերակազմութենէն հետեւանօք անպաշտօն թողուած 235 անձերէն 70ը աղերսագիր տալով հատուցում պահանջեցին։

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ.— Իքտամ կ'իմանայ թէ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Նորատունկեան էֆ. Եպարքոսին առաջարկութեամբ հրաժարական տուեր է։

⁂ Սապահ կ'իմանայ թէ Թէշրիֆաթի ումումիյէի վերատեսուչ Կալիպ փաշա հրաժարեր է։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԻՆ Նէպէք գաւառակի կողմերու բնակիչներուն վրայ արաբ ու տիւրզի աւազակները յարձակում գործելով, անոնց 500 ոչխարները յափշտակեր են։ Վերջին հինգ տարուան մէջ այդ կողմերէն յափշտակուած ու թալանուած ինչքերուն արժէքը 150 հազար լիրայի կը հասնի։ Կառավարութիւնը այս անգամ լուրջ միջոցներու ձեռնարկած է այս արաբներուն եւ տիւրզիներուն յարձակումներուն վերջ տալու համար։

ԵԷՄԷՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Թանին մասնաւոր տեղեկութիւններ ստացած է թէ Եէմէնի ցեղերուն ապստամբութիւնը հանդարտած է եւ նահանգին ամէն կողմերը խաղաղութիւնը տիրած է։

⁂ Եւրոպայի թերթերն ալ կ'զբաղին Եէմէնի խնդրով եւ անոնցմէ շատերը լաւատես են խնդրին լաւ վերջաւորութեան մասին։ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան օրկանը Ֆրէմտէնպլաթ այս հրատապ խնդրոյն վրայ խօսելով մէկ կողմէն կ'ընդունի թէ Թուրքերը մեծ դժուարութիւններ պիտի կրեն այս հեռաւոր երկրին մէջ բարեկարգութիւն եւ անդորրութիւն հաստատելու համար, իսկ միւս կողմէ համոզում կը յայտնէ թէ Օսմ. Կառավարութիւնը պիտի յաղթէ այս դժուարութիւններուն եւ պիտի պատժէ ապստամբները։ Գրեթէ բոլոր եւրոպական մամուլը այս ոճով կը խօսի։

ԹՕԳԱՏԻ ՄԷՊՈՒՍ Նշանաւոր Հօճա Սապրի էֆ. որ խմբագրապետն է Ճէմիյէթի Իլմիյէի լեզուն Պէյան իւլ Հագգ հանդէսին, Սահմանադրութեան օգտակարութեան մասին քարոզներ խօսելով Անատոլուի ամէն ժողովուրդին միտքերը լուսաւորելու համար առջի օր Թօգատ մեկնեցաւ։

Ազգային Լուրեր

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ
ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Ատանայի էշրաֆին եւ ուլէմաներուն կողմէ միւֆթի Մէհմէտ Լութֆի հեռագրած է թէ նոր կուսակալը հրաւիրեր է զիրենք Միութեան եւ Առաջդիմական ակումբը եւ կարդացեր է Բ. Դրան յայտարարութիւնը որ մեծ եւ լաւ ազդեցութիւն ըրեր է ամենուն վրայ որոնք անոր պարունակութեան ճշմարիտ ըլլալը ընդունած են։ Խոստացեր են աշխատիլ եղբայրութեան եւ միութեան հաստատուելուն ցեղերու մէջ։ Հեռագիրը մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնէ կառավարութեան՝ այս վերջնոյն էշրաֆին եւ ուլէմային մասին ցոյց տուած բարի դիտաւորութեանը համար։

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ատանայի Պատերազմական Ատեանը մահուան դատապարտեց հետեւեալ անձերը, որոնք կրակի տուած էին Սսոյ մօտակայ Ապտիօղլու գիւղը եւ բնակիչները կոտորած ու անոնց ինչքերը կողոպտած էին։ Ահաւասիկ անունները. —Քէօսպրդատէ Ահմէտ էֆ., Իսմայիլ էֆ., Տէլի Ահմէտ, Ազմի օղլու Համզա, Ալի Վէյսի, Ապտուլլաթիֆ, Միւլէյման, Րէշիտ Զավուշ, Եուսուֆ Զավուշ, Պաղճի Խալիլ Զավուշ։ Տասնըհինգ տարուան տաժանակիր աքսորութեան դատապարտուեցան Կէօրմիշ, Իսմայիլ օղլու Ալի, Տէմիրճի Ահմէտ։

⁂ Ատանայի դէպքին մէջ հրկիզուած աղօթատեղիներու, վարժարաններու եւ բնակութեան տուներու վերաշինութեան համար կազմուած մասնաժողովներուն մէջ 25ական ղրշ. օրչէքով մէկ-մէկ սպայ պաշտօնի կոչել որոշուած ըլլալով, Հիճազի երկաթուղիին շինութեանց գործին մէջ մեծ ծառայութիւններ մատուցանող դէր հարիւրապետ Վէլի եւ Էօմէր Զէքի պէյերը այդ պաշտօնին հրաւիրուեցան։ Ատանայի կուսակալութիւնը Ե. Զօրաբանակի հրամանատարութեան հեռագրած է որ շինութեան գործերու համար հինգ սպայ եւս ղրկուի։

⁂ Ատանայի նորընտիր կուսակալը փոխանորդ Ճէմալ պէյ իր պաշտօնատեղին ժամանելէն երկու օր վերջ, իր պաշտօնին ֆէրմանին ընթերցման առթիւ գեղեցիկ բանախօսութիւն մը ըրեր է որ խիստ մեծ տպաւորութիւն գործեր է ժողովուրդին վրայ։ Ճէմալ պէյ ցաւալի դէպքերու յիշատակութիւնն ընելէ վերջ՝ ժողովուրդին իբրեւ առաջին խրատ, յորդոր կարդացեր է որ անցեալը մոռնան եւ յուսալից ապագան մտածեն, եւ իբրեւ երկրորդ խրատ, ըսեր է որ միութիւն ընեն։ Յետոյ նահանգին մէջ իր գործադրել մտադրած բարեկարգութիւններուն մասին ինչ ինչ տեղեկութիւններ տալէ վերջ՝ ըսեր է նաեւ թէ ուրիշին իրաւունքին մազի չափ ոտնձգութիւն ընողը եւ կառավարութեան գործադրութիւններուն եւ պաշտօնեաներուն հակառակողը անգթօրէն պիտի պատժուի։ — Ճէմալ պէյ կուսակալութեան ենթակայ վայրերու ալ շրջաբերական մը ուղղելով բոլոր կառավարական պաշտօնեաները յորդորեր է որ խղճամտօրէն կատարեն իրենց պաշտօնը, եւ մանաւանդ վերջին դէպքերու աւերները դարմանելու, որբերն ու որբեւայրիները սփոփելու համար ի հարկին օրական 12էն մինչեւ 16 ժամ աշխատանքէն չի խնայեն։

ԹԱՐԱՊԻԱՅԷՆ բարեկամ մը մեզ կ'իմացնէ թէ առջի իրիկուն ծովեզերեայ մեծ պանդոկի մը մէջ գտնուող խումբ մը անձնաւորութիւններ մինչեւ կէս գիշեր սպասեր են Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ.ի անկումը կամ հրաժարականը «աւետող» հեռագրի մը, սակայն ի փոխարէն ստացեր են տարբեր հեռագիր մը որ «կը գուժէր» Գաբրիէլ էֆ.ի պաշտօնի վրայ մնալը։ Երէկ առտու ալ Իքտամ կը ծանուցանէր թէեւ Նորատունկեան էֆ.ի հրաժարած ըլլալը, սակայն մինչեւ ուշ ատեն այդ լուրը պաշտօնական աղբիւրէ չհաստատուեցաւ բարեբաղդաբար։ Անհամբերները կը շարունակեն սպասել։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ նիստ գումարեց երէկ, Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր եւ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.— 1. Դատական նախարարը թէզքէրէով մը կը ծանուցանէր թէ՝ Ազգ. Երեսփ. Ժողովին ընտրութեան համաձայն, հաստատուած է Երուսաղէմի նորընտիր Պատր. Տեղապահ Տ. Դանիէլ Ծ. Վրդ. Յակոբեանի պաշտօնը։ Ժողովը կարդաց նոյն ծանուցագիրը եւ Պատր. Տեղապահ հայրն ալ Ժողովին եկած ըլլալով արդէն, անոր հետ խորհրդակցութիւններ կատարեց վանական գործոց մասին եւ կարգ մը որոշումներ տուաւ։ 2. Ժողովը ուշադրութեան առաւ Կիլիկեան խնդրոյ առթիւ թէ՝ Կաթողիկոսէն եւ թէ վիճակաւոր առաջնորդարաններէն հասած զանազան տեղեկագիրները եւ լսեց նաեւ այն տեղեկութիւնները զորս հաղորդեցին Ս. Պատրիարք Հայրը եւ ատենապետ Գարաեան, եւ Շահրիկեան էֆ.ները, Եպարքոսին եւ Ներքին գործոց նախարարին հետ իրենց վերջին բանակցութեան մասին եւ խորհրդակցութիւններ ընելով այն զանազան միջոցներուն վրայ, զորս բռնած վիճակը կը պահանջէր ձեռք առնել, որոշեց շարունակել նոյն նպատակաւ եղած դիմումները։ 3. Ժողովը կարդաց նաեւ Դատական նախարարին մէկ թէզքէրէն, որով կը ծանուցանէր թէ ըստ օրինի հաստատուած է Կրօնական Ժողովի նորընտիր 3 անդամներուն պաշտօնը եւ գոհունակութիւն յայտնեց։

ԱՏԱՆԱՅԻ վարչական նախորդ պատուիրակները, Գէորգ Վրդ. Ասլանեան եւ Սարգիս էֆ. Սուէն, երէկ ներկայանալով Խառն Ժողովի նիստին, մատուցին իրենց տեղեկագրին Բ. եւ Գ. պրակները։ Մօտ օրէն կը ներկայացնեն նաեւ Դ. եւ Ե. պրակները։ Ժողովը իր մասնաւոր գոհունակութիւնը յայտնեց, անոնց բարուք գործունէութեան մասին։

ԱՒԵՏԻՍ Սուրէնեան էֆ.ի, երեսփոխանական ընտրութեան տեղեկագրին մէջ նշմարուած կարգ մը կէտերու լուսաբանութեան համար, երէկի Խառն Ժողովը որոշեց այս ուրբաթ օրուան Ազգ. Ժողովին ներկայացնել նոյն խնդիրը, որուն յայտնելիք որոշումին համեմատ կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ։

ԵՐԷԿԻ Խառն Ժողովոյ որոշմամբ, Պէյրութ գտնուող Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, Հալէպի եւ Մարաշի առաջնորդներուն, ինչպէս նաեւ Զէյթունի Կաթող. Փոխանորդին, հեռագրուեցաւ որ Բ. Դուռ տեղի ունեցած դիմումին արդիւնքին սպասեն։ Ժողովը նոյն մասին ըրած դիմումները պիտի շարունակէ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ գանիակ նիստ պիտի գումարէ յառաջիկայ Ուրբաթ, 21 Օգոս., ժամը 6ուկէսին, Ղալաթիոյ Խորհրդարանը։

ԱՄԵՆԱՅՆ Հայոց Հայրապետը գրաբար լեզուով օրհնութեան գիր մը ուղարկած է, Պատրիարքական փոխանորդ Տ. Գէորգ Ծ. Վրդ. Դուրեանի, որ երէկ Ռոտոսթոյէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ բժշկական վերակազմութեան համար, վերջերս գումարուող բժշկական ժողովին ընտրուած յատուկ մասնախումբին կողմէ երեք բժիշկ անդամներ այցելեցին Հիւանդանոցին բոլոր յարկերը եւ բժշկական կազմին բարւոքման մասին խորհրդակցութիւններ կատարեցին։

ԱՆԱՀԻՏ գրական եւ գեղարուեստական հանդէսի միացեալ (3-4) թիւերը կը վաճառուին Թիւ 47, Պապը Ալի Ճատտէսի։ Գինն է 2 ֆրանք։

Նոյն տեղը կը գտնուին նաեւ Ա. Չօպանեանի բոլոր երկերուն (քերթուածներ, Պէշիկթաշլեանի Կենսագրութիւն, Նահապետ Քուչակի Դիւան, եւլն.)։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Մխիթարեան միաբանութիւնը 50 օրինակ «Գեղունի» նուիրած է, ի նպաստ Ատանայի արկածելոց ծախուելու համար։ Հատը 2 ոսկի գինով պիտի ուղարկուի բարեսէր անձնաւորութեանց։ Նոյնպէս Ս. Պատրիարք Հայրը, իր «Հովուական Սրինգ» երկասիրութեան հասոյթը պիտի յատկացնէ Ատանայի արկածելոց։

Հեռագրական Բաժին

ՓԱՐԻԶ, 31 Օգոս.— Աթէնքէն հասած հեռագիրները կը ծանուցանեն թէ անդորրութիւնը կատարեալ է։ Նոր դահլիճը վստահութիւն կը ներշնչէ եւ կը յուսան որ ամսոյ 13ին գումարուելիք Երեսփ. Ժողովին մէջ մեծամասնութիւն ունենայ։ Կուսակցապետները կը յայտարարեն թէ հայրենասիրութեան համար Մաւրոմիխալիսի դահլիճը պիտի պաշտպանեն։

—Լոնտոնէն կը ծանուցանեն թէ Անգլիոյ Թագաւորը եւ Թագուհին իրենց Ապրիլ ամսոյ մէջ Միջերկրականի ընելիք ճամբորդութեան միջոցին Պոլիս պիտի այցելեն։ Վեհապետները Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ տասն օր չափ պիտի մնան։

—Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ նախորդ Սուլթանին ջղագրգիռ վիճակը, զինքը շատ տկարացուցած եւ իր շուրջը գտնուողներուն մտատանջութիւն կը պատճառէ։

ԱԹԷՆՔ.— Գնդապետ Լափաթիոթիս պատերազմական նախարար անուանուեցաւ։ Մամուլը միաձայնութեամբ կը բողոքէ օտար թերթերուն մէկ մասին տարածած այն զրոյցներուն դէմ թէ զինուորական շարժումը արքունական դերդաստանին դէմ էր ուղղուած։ Նոյնպէս Հելլէն ժողովուրդին եւ բանակին հաւատարմական զգացումներուն ի վեր կը հանէ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Պալատական շրջանակներուն մէջ բոլորովին անհիմն է կարգ մը գերման թերթերու տուած այն լուրը թէ Անգլիոյ վեհապետական ամոլը յառաջիկայ Ապրիլի մէջ Պոլիս պիտի այցելէ։

ՀՌՈՄ.— Հռոմի Հելլէն դեսպանը Ճօռնալէ տ'Իթալիա թղթակցին յայտարարած է թէ Աթէնքի մէջ տեղի ունեցած շարժումին մէջ արքայական դերդաստանին դէմ ոեւէ զգացում գոյութիւն չունի, նաեւ ըսած է թէ ժողովուրդը դժգոհ էր Հելլէն կառավարութեան խոհեմութենէն, որ մերժած էր Սելանիկի մէջ պատերազմ յառաջ բերելիք արկածախնդրութիւններու մէջ նետուիլ։ Այս շարժումը կը ձգտէր Յունաստանը ապագայ բոլոր անակնկալներէն զերծ պահելու։

Գնդապետ Սորպաս, զինուորական շարժման պարագլուխը, ըսած է նոյնպէս Թրիպունայի թղթակցին թէ, սպաները հաւատարիմ են Յունաստանի արքայական տան։

— Աթէնքէն կը ծանուցանեն թէ Հելլէն Հանրային Պարտուց վարչութեան հասոյթները այս տարուան առաջին վեցամսեային բարձրացած են 16,305,542 տրախմիի, մինչդեռ 1908ի նոյն շրջանին 17,185,255 էր։

ՎԻԵՆՆԱ.— Արեւելեան Երկաթուղիներու ընկերութեան վճարուելէն վերջ Թուրքիոյ հատուցումը, նոյն ընկերութեան անօրէնութիւնը պիտի խորհրդակցի թէ, վճարուելիք հատուցումը, ընկերութեան դրամագլուխին թէ չէ նոր գիծերու հաստատման պէտք է յատկացնել։ Ընկերութիւնը, Օսմանեան ձեռնարկութեան մը վերածուած ըլլալուն, ընկերութեան կեդրոնատեղին մօտերս Պոլիս պիտի հաստատուի։ Եթէ բաժնետէրերը հակառակին այս ծրագրին, այժմու ընկերութիւնը պիտի ստիպուի հաշուեյարդարութեան դիմել եւ իր տեղը Օսմանեան ընկերութեան մը տալ։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԳԱՆՁՄԱՆ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԳԼՈՒԽ Ա.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յօդուած 1.— Կալուածական ու հողային տուրքերը, կառավարական գանձին անունով առնուած գետնին որոշ վարձքերը (մուքաթաայի զէմին, թէմէթթիւն ու պետական հողերու վրայ դրուած տասանորդի փոխարժէքը ներկայ օրէնքին համաձայն կը գանձուին։

Յօդ. 2.— Զինուորական սպառազինութեանց եւ կրթական տուրքերը, թէզքէրէներու փոխարժէքը, կալուածներու եւ հողերու արձանագրութեան ծախքերը, ինչպէս նաեւ հողերու վրայ դրուած տասանորդի փոխարժէքին վերաբերեալ սկզբնական գործողութեանց ծախքերը տուրքերու մասնաւճարներուն հետ կը գանձուին։

ԳԼՈՒԽ Բ.
ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԳԱՆՁՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆ ՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Յօդ. 3.— Ամէն տարի Մարտէն առաջ գիւղին կամ թաղին տուրքի ցուցակները պիտի պատրաստուին երկերկու օրինակ, ու պիտի յանձնուին գանձման պաշտօնեաներուն։ Գանձման պաշտօնեաները այս երկու օրինակներէն մէկը գիւղին կամ թաղին յարմար մէկ տեղը պիտի փակցնեն։ Դարձեալ ամէն տարի Մարտէն առաջ ամէն հարկատուի քսան փարայի փոխարէն մէկ մէկ վաւերացուած թէզքէրէ պիտի տրուի, ուր ցոյց տրուած պիտի ըլլան իրենց վճարելի տուրքերուն քանակը եւ անոնց հատուցման համար որոշուած մասնաւճարները։

Մինչեւ որ տուրքի ցուցակները չը փակցուին ու հարկատուներուն թէզքէրէներ չտրուին, ո՛չ մէկ դրամ կրնայ գանձուիլ։

Յօդ. 4.— Տուրքերու հատուցման մասնաւճարները Նահանգային Ընդհանուր Ժողովին կարծիքը առնուելէ ետք, Ելեւմտական նախարարութեան կողմէ պիտի որոշուին։ Այս մասնաւճարներուն պայմանաժամը Դեկտեմբերի վերջը պիտի չանցնի։

Յօդ. 5.— Հարկատուները կրնան մէկ քանի մասնաւճարները միասին եւ կամ իրենց ամբողջ պարտքը միանուագ վճարել։ Միայն թէ ո՛չ մէկ հաւաքիչ պաշտօնեայ իրաւունք ունի մասնաւճարին գումարէն աւելի բան մը պահանջելու եւ կամ մասնաւճարին լրանալէն առաջ դրամ ուզելու։

Յօդ. 6.— Գաղտնի պահուած կալուածներու եւ հողերու տուրքին հարիւրին 20ը ներկայ տարուան տուրքերու մասնաւճարներուն վրայ կ'աւելցուի ու կը գանձուի։

Յօդ. 7.— Կալուածներու եւ հողերու փոխանցման (ֆէրաղ) ատեն անոնց վերաբերող տուրքի մասնաւճարները, յետաձգեալ տուրքերը, եւ հողերու վրայ դրուած տասանորդի փոխարժէքէ դիզուած պարտքերը, ինչպէս նաեւ փոխանցման ատենին վճարելի մասնաւճարը փոխանցումէն առաջ ամբողջովին կ'առնուին փոխանցողէն։

Յօդ. 8.— Գանձումները միմիայն մասնաւոր կանոնագրին համաձայն կարգուած հաւաքիչներուն ձեռքով կը կատարուին։ Բացարձակապէս արգիլուած է ժանտարմաներու միջամտութիւնը գանձման գործողութիւններուն մէջ։ Միայն թէ գանձման յանձնաժողովներուն պահանջումով պաշտպանութեան համար ժանտարմաներ ու ոստիկաններ կարելի է ընկերացնել հարկահաւաքներուն։ Ուրիշ երկրի մէջ գտնուող մարդոց տուրքերը կը հաւաքուին տուրքը դրուած տեղին գանձման պաշտօնեաներուն ձեռքով։ Հարկատուները իրենց պարտքերը կրնան վճարել ուղղակի տուրքը դրուած գաւառակին ելեւմտական սնտուկին (մալ սանտըղը)։ Ասոր համար պէտք է որ իրենց թէզքէրէն ցոյց տան։ Տուրքերուն ի հաշիւ տրուած դրամին համար ելեւմտական սնտուկներէն կամ հարկահաւաքներէն տպեալ ու կնքուած ստացագիր պէտք է առնել։ Այս ստացագիրներուն թուականը, թիւը եւ պարունակութիւնը պէտք է արձանագրուի հարկատուներուն քով գտնուող թէզքէրէին մէջ ու ստորագրուի։ Առանց ստացագիր առնելու յանձնուած ու ելեւմտական սնտուկներէ եւ հարկահաւաքներէ տարբեր մէկու տրուած ամէն դրամ, ինչ անունով ալ որ տրուած ըլլայ, տուրքերու ի հաշիւ չարձանագրուիր։

ԳԼՈՒԽ Գ.
ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Յօդ. 9.— Եթէ հարկատու մը իր պարտքը որոշ մասնաւճարներուն մէջ չվճարէ, նոյն գիւղին կամ թաղին հարկահաւաքը անմիջապէս ցանկ մը կը պատրաստէ, ուր պիտի յիշուի որ եթէ հարկատուն մինչեւ տասը օր իր պարտքը չհատուցանէ, գործադրական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին իրեն նկատմամբ, ու զայն կը փակցնէ այդ գիւղին կամ թաղին յարմար մէկ տեղը։ Եթէ այդ ցանկին փակցուելէն մինչեւ տասը օր պարտքը չվճարուի, զայն հատուցանելու համար արգելքի (հաճզ) տակ պիտի առնուին ու պիտի ծախուին հարկատուին նախ անկարեւոր առարկաներէն եւ յետոյ շարժուն ինչքերէն անոնք որոնց վաճառումը արտօնուած է Մէճէլլէի եւ Իճրայի օրէնքին համաձայն եւ նպաստաւոր է տէրերուն համար. ի հարկին կը ծախուին նաեւ հարկատուին կալուածներն ու անշարժ ինչքերը։ Եթէ հարկատուն կառավարական պաշտօնեաներէ եւ կամ առեւտրական եւ ուրիշ մասնաւոր հաստատութեանց մէջ թոշակաւոր պաշտօնեայ մըն է, պարտքը ամբողջովին հատուցանելու համար իր թոշակէն մաս մը արգելքի տակ կ'առնուի, անոր ինչքերը արգելքի տակ առնելու եւ ծախելու իրաւունքը չջնջանար այս կերպով։

Յօդ. 10.— Շէնքերու տուրքերը իրենց պատկանած շէնքին վարձքը արգելքի տակ առնելով կը գանձուին։ Վարձքերը արգելքի տակ առնուելէն ետք, եթէ բողոք մը ըլլայ որ վարձքը կանխաւ վճարուած է, լսելի չըլլար, մինչեւ որ վաւերացեալ պայմանագրութեան մէջ յիշուած վճարման պայմաններուն համաձայն չըլլայ։

Յօդ. 11.— Տնական կարասիներուն ու շարժուն ինչքերուն արգելքի տակ առնուելու գործողութիւնը կը կատարուի գիւղերու մէջ ծերերու ժողովներուն, գիւղախումբերու կեդրոններուն մէջ գիւղախումբի ժողովներուն, գաւառակներու, գաւառներու, նահանգի կեդրոններու եւ Պոլսոյ մէջ ալ գանձման յանձնաժողովներուն ձեռքով։

Յօդ. 12.— Տնական կարասիները ու շարժուն ինչքերը արգելքի տակ առնելէ օր մը ետք մունետիկներու միջոցաւ կը ծախուին։ Եթէ արգելքի տակ առնուած կարասիներուն ու շարժուն ինչքերուն մէկ մասը միայն ծախելով կարելի է հատուցանել պարտքն ու ծախքերը, միւս առարկաները չեն ծախուիր ու անոնց վրայ դրուած արգելքն ալ կը վերցուի։

(Շարունակելի)

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

Օգոստոս 31, 1909

Օսմանեան Միացեալ բաց.	Օ. Ո.	103 32
» » գոց.		103 36
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	177 1/8
» » գոց.	Ֆր.	177 3/4
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիփ. 3% 1886		295
» » » » 1903		253 50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլ. Ոսկի	Ղրշ.	109 34
20 ֆրանքնոց	»	87 12
20 մարքնոց	»	107 10
Բօլ Էմփէրիալ	»	90 20
Քրիմից	»	50
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 38
Պէշլիք	»	103 10
Մէթալիք	»	101 10

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Օգոստոս 31

Օսմ. Միաց. բացուեցաւ	Ա. Ո.	95
» » գոցուեցաւ	»	95
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	18 75
Անգլ. Քօնսօլիտէ	»	84 43
Պուլ. Փոխառութիւն 1892	»	103 —
Հելլէնական Ռանդ. 1889	»	39 —
Ռանտ Մայն	»	9 93
Թրանսվալ	»	8 01
Ռուսական 4% 1888—89	»	91 —
Ճափոնական 4%	»	91 50
փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 28 3/4
Դրամազեղչ	»	2 1/2

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ
ՍԿԻՒՏԱՐ-ՍԷԼԱՄՍԸԶ
34ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Վարժարանը կ'վերաբացուի Գշ. Սեպտ. 1ին, դասախօսութիւնք կ'սկսին Բշ. Սեպտ. 7ին: Վերաքննելի աշակերտք իրենց քննութիւնները կրնան անցնիլ Սեպտ. 1էն 6 միայն: — Վարժարանին ներքին Մարմինը կազմուած է Արամ Նիկողոսեան (Բ. անօրէն), Լեւոն Թաշճեան, Արմենակ Պաղտասարեան էֆէնտիներէն, Մ. Ժիւլիայէ և Տիկին Ռօզ Ա. Նիկողոսեանէ որ ի մասնաւորի աղոց մտնողի և առողջութեան հոգը կ'ստանձնէ. ուսուցչական մարմինը կարեւոր փոփոխութիւններ կրած է:—Աւագ և երիցագոյն կարգաց ուսուցումը յառաջիկայ տարեշրջանէն կը ճիւղաւորուի Առեւտրական, Գիտական, և Գրական հատուածներու: Առեւտրական հատուածին դասընթացքը 2 տարի է. լեզուներու պէտք եղած ընդլայնումը տրուած է: Մանկավարժական դասընթացք մը պիտի հաստատուի որուն պիտի կարենան արձանագրուիլ վարժարանին չաշակերտողներ:—Տնօրէնութեան հետ բանակցիլ փափաքողք կրնան դիմել Բ. Տնօրէնութեան մօտ, Օգոստ. 1էն սկսեալ կէս օրերէ վերջ: Տնօրէնը վարժարանը կը գտնուի Օգս. 15էն սկսեալ ամէն օր: Թղթակցութիւնք պէտք է ուղղել հետեւեալ հասցէին.

Յ. Ռ. Պէրպէրեան, Տէր եւ Տնօրէն Պէրպէրեան վարժարանի:

10—9

Տնօրէն
Յ. Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ
Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԽԱԳՈՒԼԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Ճէլալ Պէյ խան.

Այս վաճառատան համբաւը ամբողջ Արեւելքի մէջ այնքան ընդհանրացած է որ, աւելորդ է անոր գովեստ ընել: Իր ուղղակի ներածած Չինու, Ճավայի, Սէյլանի և ուրիշ բազմազան թէյերը իրենց այլ և այլ յատկութիւններով միշտ գնահատուած ու փնտռուած են, և վաճառատան փորձուած ու անպարտելի ուղղամտութիւնը մեծ երաշխաւորութիւն եղած է միշտ իր պատուարժան յաճախորդաց համար, և հետզհետէ բարձրացուցած է իր վաճառանիշին արժէքը: Ուստի պատ. յաճախորդներէն կը խնդրուի պահանջել միշտ խարիխս վաճառանիշը, որ կը գտնուի Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ՉԱՓԱՒՈՐ

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԹԻԹԵՂԵԱՅ ՏՈՒՓԵՐՈՒ

Տէարք Կ. Եավրուեան և Յ. Խագուլեան հաստատած են նաեւ թիթեղեայ տուփերու ընդարձակ գործարան մը՝ օժտուած ամէնէն վերջին ու կատարելագործեալ մեքենաներով, և ուր կ'աշխատին 46 գործական Հայեր:

Օրական արտադրութիւն
34,000 ՏՈՒՓ

Արագ և կանոնաւոր գործադրութիւն ամէն տեսակ թիթեղեայ տուփերու և ամաններու յանձնարարութեանց:

Ընթացիկ ձեւով տուփեր միշտ պատրաստ կը գտնուին մեծաքանակ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՁԵՒՈՎ

☞ ՐԷՁԷԼԻ ԸՆՏԻՐ ՏՈՒՓԵՐ
զոր Թուրքիոյ մէջ միայն սոյն գործարանը կը պատրաստէ:

ԳԻՆԵՐ ԽԻՍՏ ՉԱՓԱՒՈՐ 50-29

ԱԶԱՏ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

Զարդարեան գրատունը այս շարքով հրատարակած է հին ու նոր ազգային հայրենասիրական գործեր, որոնք մեծապէս գնահատուած են ընթերցասէր հասարակութեան կողմէ:

Սեւ Հողեր կամ Ցեռին Գիչեր Ա. Արարատեան, Թարգմ. Պետրոս Դուրեանի, 5 արար, 2 ղրուշ. Աւերակ (Բանտի յիշատակներ), Վահան Թոթովենցի 1. Ընդարձակ Հայկական երգարան, Ա. հատոր 3.50. Վանգոյժ Խրիմեան Հայրիկի 1.50. Երգեր և Տաղեր, Պ. Դուրեան (պատկերով) 1. Հայգոյժ Խրիմեան Հայրիկի 2. Ընդարձակ Հայկական Երգարան, Բ. հատոր 3.50. Նոյնը Ա. և Բ. հատոր 7.50, լաթակազմ 10. Աւերումն Անի Մայրաքաղաքին, թարգ. Պ. Դուրեանի 2. Ցաւին Տունը, (Բանտի յիշատակներ), Լ. Շանթեան 4. Եղիա Տէմիրճիպաշեան. Լ. Էսէճանեան (պատկերով) 1.50. Երիտասարդը, Տք. Լուի Պէնքս. Թրգմ. Ռօզմէրի 1.50. Ձայնագրուած Հայկական, Երգարան, Բ. Կանաչեան, Ա. մաս, պատկերազարդ, 40 երգերով 5. Նոյն, բաժանորդագրութիւն Բ. Գ. և Դ. մասերու 15. Ժամանակ և Խորհուրդ իւր, Խրիմեան Հայրիկ, հատորը ի նպաստ Վանայ Վարագայ Վանքին 1.50. Սով և Մահ, Ուրուբ. 1. Սրինգ, քերթուածներ, Վահան Թոթովենցի 2.50. Ընդարձակ Հայկական Երգարան, Գ. հատոր 3.50. Նոյնը Ա. Բ. և Գ. հատոր միացեալ 10. Հայ Հերոսի Արշաւանքը, Աշուղ Շահնազար 3, Ֆրանքօ-Թրքական պատերազմ կամ Զարըլը Արքին աղա, կատակերգ. Եր. Օտեան, 3 արար, 3. Պատասխան Ռուս Սինոդի բանադրագրին, Տոլսթոյ 1. Յիշատակարան. 19րդ դարէն երեւելի Հայերու լուսաթիպ պատկերները, ձեռագիրները, կենսագրութիւնները, հեղինակութիւնները և գրուածքները, շքեղ տպագրութեամբ եւ թղթով, Ա. տետր 2 ղրուշ: Բաժանորդագին ամբողջ գործին 108 ղշ. Ա. հատորը 30 ղշ.: Զավալլըն. կատկ. Ե. Օտեան:

Դիմել Զարդարեան գրատուն, Կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար, թիւ 24-26:

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ Է: 10—3

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԵՐԿՐ. ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Նորին Կ. Վեհափառութեան հովանաւորութեան ներքեւ բացուած երկրագործական հանդէսին համար հրապարակ հանուած է 12,000 տոմս, գին տոմսը գահեկան: Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի 30 Օգոստոսին: Ամէն տոմս մէկ ձրի մուտքի իրաւունք նաեւ կուտայ: Մրցանակները պիտի վճարուին Պրուսայի Օսմ. Պանքայի ճիւղին կողմէ:

Մրցանակներու ցուցակը.

1	տոմս		ղշ.	20,000
1	»		»	5,000
2	»	2500ական	»	5,000
10	»	500ական	»	5,000
100	»	100ական	»	10,000
500	»	10ական	»	5,000
614	»			50,000

Տոմսակները կը ծախուին Պաղչէ-Գաբու, Նէվշէհիր խան, թիւ 126. Պ. Պէնսոն Մ. Վէնթուրա և Կալաթա ու Սթամպօլ գտնուած բոլոր սեղանաւորներու քով: 15—11

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի հրապարակութեան համար ղրկուած ձեռագիրները թղթին մէկ երեսը միայն և կարելի եղածին չափ յստակ գրել:

Անատօլուի Օսմանեան Երկաթուղի

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Հայտար-Փաշայի եւ Բենտիկի միջեւ երթեւեկող կառախումբերու

1909 Մայիս 1 (Ն. Տ.)էն սկսեալ

				Առտու									Երթ	Իրիկուն								
Կամուրջ	մ.	— —	10 48	11 —	11 56	12 19	1 02	2 28	3 43	4 10	5 21	6 53	7 49	8 47	9 22	9 51		10 33	11 06	11 40	12 38	1 18
Հայտար-Փաշա	ժ.	— —	11 08	11 20	12 16	12 39	1 22	2 48	4 05	4 30	5 41	7 13	8 09	9 07	9 42	10 11		10 53	11 26	12 —	12 58	1 38
	մ.	10 45	11 16	11 50	12 26	12 44	1 27	2 53	4 10	4 35	5 51	7 25	8 14	9 15	9 48	10 17	11 —	11 07	11 32	12 06	1 02	1 43
Գըզըլ Թօփրագ	»	— —	11 24	— —	12 34	12 52	1 35	3 01	4 18	4 43	5 59	7 34	8 22	9 23	— —	10 23	....	11 15	11 40	12 14	1 10	1 51
Ֆէնէր Եօլու	»	10 57	11 28	12 02	12 37	12 56	1 38	3 04	4 21	4 47	6 02	7 38	8 26	9 26	— —	10 29	....	11 18	11 44	12 18	1 13	1 54
Կէօզ Թէփէ	»	— —	11 32	— —	12 41	1 —	1 42	3 08	4 25	4 51	6 06	7 43	8 30	9 30	— —	10 35	....	11 22	11 48	12 22	1 17	1 58
Էրէնքէօյ	»	11 03	11 39	12 02	12 46	1 04	1 47	3 13	4 29	4 55	6 10	7 48	8 34	9 33	10 —	10 38	....	11 26	11 52	12 26	1 22	2 03
Պօսթանճը	»		11 45	12 20	12 52	1 11	1 53	3 19	4 36	5 01	6 16	7 55	8 40		10 06	10 44		11 31	11 59	12 34	1 28	2 08
Մալթէփէ	»		11 54	12 33	12 59	1 19	2 01	3 28	4 44	5 08	6 25	8 07	8 48		10 15	10 51		11 32	12 07	12 42	1 36	2 10
Գարթալ	»		12 04	12 49		1 29	2 12	3 38	4 54		6 35	8 22	8 58		10 25			11 33	12 18	12 53	1 46	2 26
Բէնտիկ	»		12 11	1 —		1 36	2 19	3 45	5 01		6 42	8 32	9 05		10 32			11 39	12 25	1 —	1 53	2 33

				Առտու									Դարձ	Իրիկուն								
Բէնտիկ	մ.	10 17		11 37	12 14	12 42		2 01	2 38	2 18	4 07		6 04	7 46	9 25		9 46	11 04			12 07	12 46
Գարթալ	»	10 25		11 45	12 22	12 51		2 10	2 46	3 10	4 15		6 12	7 54	9 33		9 57	11 12			12 16	12 55
Մալթէփէ	»	10 35		11 56	12 33	1 01	1 34	2 20	2 56	3 26	4 25	5 18	6 23	8 05	9 43		10 13	11 23	11 52		12 26	1 05
Պօսթանճը	»	10 43		12 04	12 41	1 10	1 42	2 28	3 04	3 37	4 34	5 26	6 31	8 13	9 51		10 24	11 31	12 01	12 22	12 35	1 13
Էրէնքէօյ	»	10 50	11 54	12 11	12 48	1 17	1 49	2 34	3 11	3 48	4 40	5 32	6 37	8 19	9 58	10 22	10 36	11 37	12 07	12 30	12 41	1 20
Կէօզթէփէ	»	10 54	11 58	— —	12 52	— —	1 53	2 38	3 15	3 52	4 44	5 36	6 41	8 23	10 02	10 26	— —	11 41	12 11	— —	12 45	1 24
Ֆէնէր Եօլու	»	10 58	12 03	— —	12 57	— —	1 57	2 42	3 19	3 57	4 49	5 40	6 45	8 28	10 06	10 31	10 44	11 46	12 16	— —	12 49	1 28
Գըզըլ Թօփրագ	»	11 01	12 06	— —	1 —	— —	2 —	2 45	3 22	4 01	4 52	5 48	6 48	8 31	10 09	10 34	— —	11 49	12 19	— —	12 52	1 31
Հայտար-Փաշա	ժ.	11 09	12 14	12 21	1 08	1 27	2 08	2 53	3 30	4 10	5 —	5 51	6 56	8 39	10 17	10 42	10 54	11 57	12 27	12 40	1 —	1 39
	մ.	11 14	12	26 26	1 13	1 33	2 13	2 58	3 35	4 20	5 05	5 56	7 01	8 44	10 22		11 02	12 05	12 34		1 06	1 44
Կամուրջ	ժ.	11 31	12	46 46	1 33	1 53	2 33	1 18	3 55	4 40	5 25	6 16	7 21	9 04	10 42		11 22	12 25	12 54		1 26	2 04

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՖԷՆԷՐ-ՊԱՂՉԷԻ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

ԵՐԹ

Գարաքէօյի Կամուրջ	մեկնում	6 36	7 49
Հայտար-Փաշա	ժամանմ.	6 56	8 09
» »	մեկնում	7 01	8 14
Գըզըլ Թօփրագ	»	7 09	8 22
Ֆէնէր Եօլու	»	7 10	8 23
Ֆէնէր Պաղչէ	ժամանմ.	7 20	8 35

ԴԱՐՁ

Ֆէնէր Պաղչէ	մեկնում	8 16	11 08
Ֆէնէր Եօլու	»	8 28	11 17
Գըզըլ Թօփրագ	»	8 31	11 20
Հայտար-Փաշա	ժամամ.	8 39	11 28
» »	մեկնում	8 44	11 33
Գարաք.ի Կամուրջ	ժաման.	9 04	11 53

ՊԱՅՄԱՆՔ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

Բաժնեգինները վճարելի են կանխիկ: — Չնորոգուած բաժանորդագրութիւնք իսկոյն կը դադրին:— Դրամի ուղարկման լաւագոյն միջոցն է ՄԱՆԴԱ—ՊՕՍԹԸ: — Դրամի փոխարէն նամականիշ ալ կ'ընդունուի՝ 105 ղշ.ի նամականիշով 100 ղշ.ի հաշուով:— Դրամի ուղարկման ծախքը բաժանորդաց կը պատկանին:— Թերթին պաշտօնական ստացագրին փոխարէն եղած վճարումները միայն օրինաւոր են:— Ամէն տեսակ անհատական կամ շահու վերաբերող ծանուցումներ վճարումով են և տառամիջին կը սակարկուին: Ձրի են միայն հանրօգուտ հրատարակութիւնները:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ ԳՈՒՄ-ԳԱՓՈՒ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, որ բարոյապէս և նիւթապէս կը խնամուի համանուն Ընկերութեան կողմէ, հաստատուած է Օրթագիւղի մէջ 1880ին, փոխադրուած է Գում-Գափու 1889ին, պարագաներու բերմամբ շրջանին ընդհատուած է 1896ին, կը վերաբացուի դարձեալ ի Գում-Գափու, Պատրիարքարանի փողոց, նախկին շէնքին մէջ:

Վարժարանս ունի եօթը տարուան շրջան.— 4 տարի՝ նախակրթարան, 3 տարի՝ լսարանը: Շրջանաւարտները կը ստանան նախակրթարանի ուսուցչութեան վկայական մը՝ Կեդրոնական Ուսումն. Խորհուրդէն վաւերացուած:

Պայմանք ընդունելութեան

1. Վարժարանս կ'ընդունի, բացի պաշտպանեալ գիշերօթիկներէ՝ թոշակաւորներ ևս:
2. Կ'ընդունին նաեւ ձրի և թոշակաւոր ցերեկօթիկ աշակերտուհիներ:
3. Ընդունուելու համար՝ աշակերտուհւոյն ուսումնական վիճակը Միջին դասընթացքի համապատասխան պէտք է ըլլայ:
4. Պաշտպանեալ գիշերօթիկը և ձրիավարժ ցերեկօթիկը, շրջանաւարտ ըլլալէն վերջ՝ պարտի 5 տարի պաշտօնավարել հայաբնակ գաւառներու մէջ:
5. Պարտի իր ստացած ամսաթոշակին 5% վճարել ընկերութեանս, իբրեւ բաժնեգին:
6. Վերոգրեալ երկու յօդուածներու մասին ծնողք կամ պաշտպանք պարտին նախապէս ստորագրել մասնաւոր պայմանագիր մը:
7. Աշակերտուհիները անհրաժեշտ է որ բժիշկէ մը վկայական բերեն իրենց պատուաստի վկայականին հետ:
8. Գիշերօթիկներուն տարեկան թոշակն է 30 օսմ. ոսկի, վճարմունք կանխավճարով (դպրոցական և բժշկական ծախքերէ զատ):
9. Ցերեկօթիկներու ամսավճարն է 20—40 ղահեկան:

Վարժարանս կը վերաբացուի Սեպտ. 1ին, փափաքողները կրնան ներկայանալ Դպրոց. Տիկնանց վարժարանը, Գում-գափու, Պատրիարքարանի փողոց, Օգոստ. 11էն սկսեալ՝ Գշ. Եշ. Կիրակի առաւօտները ժամը 2 էն 5:

Գաւառներէն փափաքողները կրնան գրել վերոգրեալ հասցէով:

Տեսչուհի Դպրոց. Տիկն. վարժարանի
ԱՐՄԱՒԵՆԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
10—8

ԱԼԱՇԷՀԻՐ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐ, ՍԱՐԸ-ԳԸՋԻ ԱՂԲԻՒՐ

Այս աքանչելի Ջուրը ջերմապէս կը յանձնարարուի բժիշկներու կողմէ ստամոքսի և լեարդի բոլոր հիւանդութեանց, դժուարամարսութեան, շաքարախտի, անարիւնութեան և փամփուշտի հիւանդութեանց դէմ:

Այս փրփրուն Ջուրը խիստ ախորժահամ և աշխարհի մէջ միակն է ու մինչեւ ցարդ ճանչցուած բոլոր Ջուրերը կը գերազանցէ:

Ալաշէհիրի Ջուրը աքանչելի ՍԵՂԱՆԻ ՋՈՒՐ մըն է. գինին շամպանեայի կը փոխէ: Փոքրիկ փորձ մը բաւական է անոր աքանչելի յատկութիւնները տեսնել և գնահատելու համար:

Կը ծախուի մէկ և կէս լիթրանոց շիշերով ամէն դեղարաններու, դեղավաճառներու, նպարավաճառներու և ճաշարաններու մէջ, և մասնաւորապէս ժան Քարաեանեանս դեղարանը՝ Կալաթա, ժան Քօէնիս դեղավաճառատունը՝ Բերա, և Մեհմեդ Քեազըմ էֆէնտիի դեղավաճառատունը՝ Սթամպօլ:

ԱԼԱՇԷՀԻՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԿԱԼԱԹԱ, ԵՕՐՏԱՆ—ԽԱՆ, ԹԻՒ 6:
15—9

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

Օսմանեան Ընկերութիւն
ՄԵԾ ՁՈՒԼԱՐԱՆ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԻՑ
18. ՍԻՐՔԷՃԻ. ԹՐԱՄՎԱՅ ՃԱՏՏԷՍԻ. ԽԻՒՏԱՎԷՆՏԻԿԵԱՐ ՓՈՂՈՑ. 18

Տպարանատէրները՝ գիր հայթայթելու դժուարութենէն, գնոյն սղութենէն, շուտով մաշելէն և երբեմն ալ գիրերուն անկանոն ձուլուելէն կը գանգատէին: Այս գանգատներուն բոլորն ալ նախատեսելով ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ անունով մեծ Ձուլարան մը հիմնուած է Կ. Պոլիս, Հօճա-Փաշա, Խիւտավէնտիկեար փողոց, Թրամվայ Ճատտէսի, Թիւ 18, ուր կը պատրաստուին ամեն լեզուէ և ճաշակաւոր տառեր: Եւրոպա գացած և վերջերս վերադարձած տառեստագէտ մը Ֆրանսայէն նորաձեւ մեքենաներ միասին բերած, գեղագիրներ՝ Հայերէն և Թուրքերէն ամէն Բունթօի վրայ տառեր գեղագրած և այս տառերը վարպետներու կողմէ Չելիկի վրայ փորագրուած են: Գիր ձուլելու մասին Կ. Պոլսոյ էն ճարտար և տառեստագէտ ու փորձ վարպետի մը հետ ընկերակցած ըլլալով, յիշեալը՝ ուրիշ ձուլարաններու պէս աշկերտներու չձգելով, ինք անձամբ գործին գլուխը կը գտնուի: Տառերը երկու տեսակ մետաղէ շինել սովորական եղած էր, բայց դիմանալու և ճաշակաւոր ըլլալու համար երրորդ և չորրորդ մետաղներ ալ կը դրուին և ծախքէ չվախնալով այս մետաղներուն ամէնէն լաւն և ամէնէն մաքուրը կը գործածուի և յաճախորդաց դիւրութեան համար գիներն ալ խիստ չափաւոր են:

Կը խնդրուի ազնիւ յաճախորդներէն որ բարեհաճին անգամ մը այցելել մեր Ձուլարանը, համոզուած գոյանալու համար գիներու զգալի աժանութեան և գիրերու ամրութեանը մասին: Գաւառական յանձնարարութիւնք կը կատարուին անմիջակի կերպով:

50—24

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որո՞նք են օրուան լաւագոյն ու նորագոյն հրատարակութիւնները:

Դիմեցէք Գըլըճեան գրատուն, Կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար թիւ 25, և ահա ձեռքի տակ պիտի ունենաք օրուան հարցերուն և արդիւնաբեան համապատասխան հրատարակութեանց շարք մը, հետաքրքրական ըլլալուն չափ աժան:

Գըլըճեան գրատան այս նոր հրատարակութիւններէն յիշենք՝ «Բանակային Մահը» (3 ղրշ.), «Կարմիր Գագանին Ոսկը» (5 ղրշ.), «Այրած քնար մը Բինկեանի մոխիրներուն վրայ» (100 փր.), «Ազատութիւն քաղաքական և տնտեսական» (50 փր.), «Փախստականը» (2 ղրշ.), «Հերոսուհիներ» (3 ղրշ.), «Հաւատ» (60 փր.), «Կարմիր Օրեր» (6 ղրշ.) «Սօսիալիզմ և Հայրենիք» (2 ղրշ.), «Երկու Սրտեր» (3 ղշ.), «Արշալոյսի Ղօղանջներ» (5 ղրշ.), «Վրէժ» (5 ղրշ.), «Ազատ Երգարան» (5 ղրշ.), «Հայրենիքի Երգարան« (40 ղրշ.), Կնոջ Հոգեբանութիւնը» (8 ղրշ.), «Վեղարաւոր Սատանան» (1 ղրշ.), «Առաջին անգամը» (50 փր.), «Շագ Մոգ» (1 ղրշ.), ինչպէս նաեւ Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ եպիսկոպոսի վերջին թեր գործը՝ «Հովիւին Խրատները» (8 ղրշ.): Երկու սէր (Վարդօփ) 5 ղրուշ, Ատանայի Ջարդի Թղթատարով 6.50, Կենսագրութիւն Իզմիրլեանի 2, Շտեմարան Պիտանի Գիտելեաց 6, Բիւզանդական Հայ Կայսրներ 3, Պիտագորօզի գուշակ 1, Բուրգերէն 3, Աւարայրի Արծիւը 3, Զէյթունի անցեալը ու ներկան 5, Մահուան պարը կախաղաններու 1.50, Կարիճ տեսոյթ 5, Ընկեր Լաղզի 2, Փառուեան օճախ 8: Գըլըճեան Գրատան Գրացուցակը ձրի:

Մի՛ մոռնաք Գըլըճեան գրատան հասցէն: Դժգոհ չէք մնար: 30—30

Գ. ՔԱԼՖԱԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ
ՅԱՆՁՆԱԿԱՏ. ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՔ
ԾԱՆՈՒՑՄԱՆՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ
Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառներու ամեն
Լրագիրներուն համար
Բերա, Բանած Չ'Ալիքի, Բերա.

Ամերիկեան վերջին նորութիւն: Գրելու մեքենայ շատ պարզ, տեսանելի և հաստատուն: Դիւրութեամբ և կէս ժամուան մէջ կարելի է սորվիլ:

ԳԻՆՆ Է 14 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ 50—27

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ (39)

ՊԱՐՈՒԹԱՆ

Ե.

—Ո՛վ գիտէ. Թերեւս ճիշդ միեւնոյն պատճառով որ զինքը դրդեց ձեզի ըսելու թէ ամիս մըն է որ ոտքը դրած չէ մօրեղբօրը տունը:

—Բայց ճիշդ այդպէս է, Պարոն, պարոնայ եմ:

—Բնականաբա՛ր, պատասխանեց Պ. Վէրախուէ հեգնական ժպտով մը: Բայց, շարունակեց, կը բաւէ որչափ խօսեցանք այդ աղուոր տղուն վրայ. զինքը տեսայ և ի՛նչ տեսակ մարդ ըլլալը հասկցայ, ուզածս աս էր: Հիմայ, եթէ կը հաճիք, հագուստնիդ փոխեցէք և միասին երթանք Պարոն Ֆօլէյի այցելութիւն տանք:

Այս առաջարկութիւնը տեղէն ցատկեցուց Բրօսքէրը:

—Երթա՛ք, գոչեց արտասովոր ուժգնութեամբ: Չէ՛, երբեք այդ թշուառականին երեսը չեմ կրնար տեսնել:

Այս ընդդիմութիւնը չզարմացուց Պ. Վէրախուէն:

—Կը հասկնամ ձեր վարանումը, ըսա, և կ'արդարացնեմ. բայց կը յուսամ թէ այդ որոշումնիդ անդառնալի չի մնար: Ինչպէս որ Պ. տը Լախալը տեսնել ուզեցի, Պ. Ֆօլէյն ալ տեսնել կ'ուզեմ. պէ՛տք է, կ'իմանա՞ք: Անչափ տկա՞ր մարդ մըն էք որ հինգ վայրկեան չկրնաք ինքզինքնիդ զսպել: Ես պիտի ներկայանամ իբր ձեր ազգականներէն մին, դուք բերաննիդ մի՛ բանաք:

—Եթէ անպատճառ պէտք է, ըսաւ Բրօսքէր, եթէ կ'ուզէք...

—Այո՛, կ'ուզեմ: Օ՛ն, քիչ մը ժողուեցէք ինքզինքնիդ և վստահութիւն ունեցէք: Շո՛ւտ, զգեցէք հագուեցէք, ժամանակը անցաւ, անօթեցայ, ճամբուն վրայ տեղ մը կը ճաշենք ու կը խօսինք:

Սպասաւորը հազիւ ննջասենեակը մտած էր, երբոր զանգակը նորէն զարնուեցաւ:

Պ. Վէրախուէ գնաց դուռը բացաւ: Դռնապանն էր՝ ձեռքը խոշոր նամակ մը բռնած:

—Այս նամակը, ըսաւ, առտուն բերին Պ. Պէրթօմիի համար: Պ. Բրօսքէրը տեսած ատեն այնքան այլայլեցայ որ մոռցայ նամակը իրեն յանձնելու: Շատ ալ տարօրինակ նամակ մըն է, այնպէս չէ՞, Պարոն:

Արդարեւ տարօրինակ նամակ մը: Հասցէն ձեռքով գրուած չէր. հասցէին տառերը կը բաղկանային տպագրուած տառերէ, որք գիրքի մը կամ լրագրի մը մէջէն խնամով կտրուելով՝ պահարանին վրայ փակցուած էին:

—Օ՜հ, ըսաւ Պ. Վէրախուէ, ի՞նչ է աս:

Եւ դռնապանին դառնալով՝

—Վայրկեան մը նստեցէք հոս, բարեկա՛մս, ըսաւ, ես հիմայ կուգամ:

Դռնապանը թողուց ճաշարանին մէջ և ինքը սրահը անցաւ, որուն դուռը գոցեց: Բրօսքէր սրահն էր, զանգակին ձայնը իմացած էր, յետոյ ձայնի աղմուկ մը, և եկած էր իմանալ թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնար:

—Տեսէք ի՛նչ բերեր են ձեզի, ըսաւ Պ. Վէրախուէ:

Եւ համարձակ կերպով պատռեց պահարանը: Պանքատոմսեր դուրս թափեցան: Համրեց, տասը հատ էր:

Բրօսքէր կասկարմիր եղած էր:

—Աս ի՞նչ կը նշանակէ:

—Հիմայ կը հասկնանք, պատասխանեց Պ. Վէրախուէ, անտարակոյս գիր մը, զոր միասին ղրկեր են:

Նամակը, հասցէին նման, ձեւացած էր տպագրուած տառերով, որոնք ուրիշ տեղէ կտրուեր ու հոն փակցուեր էին: Համառօտ, բայց մեկին էր:

«Սիրելի Բրօսքէր, ձեր վիճակին ծանրութիւնը գիտցող բարեկամ մը այս օգնութիւնը կ'ընէ ձեզի: Սիրտ մը կար որ ձեր բոլոր տագնապներուն մասնակից եղաւ: Մեկնեցէք, թողէք Ֆրանսան, երիտասարդ էք ու ապագան ձերն է, թո՛ղ այս ստակը ձեզի յաջողութիւն բերէ:»

Շէկ կիսամօրուսով մարդը ո՛րչափ բարձրաձայն կը կարդար, Բրօսքէրի պայրոյթը ա՛յնքան կ'աւելնար: Յիմա՛ր բարկութիւն, վասն զի այս իրարու յաջորդող դէպքերը անկարող էր բացատրելու և կը զգար որ խելքը կորսնցնելու մօտ էր:

—Ամէնքը իմ մեղքի՞ս կ'ուզեն ուրեմն, գոչեց, ամէնքը խօսք մէ՞կ ըրեր են:

Պ. Վէրախուէ ծածկեց գոհունակութեան ժպիտ մը:

—Վերջապէս, ըսաւ, աչքերնիդ կը բացուի և ահա՛ կը սկսիք հասկնալ, այո՛, զաւակս, մարդիկ կան որ իրենց ձեզի ըրած գէշութեան համար զձեզ կ'ատեն, այո՛, մարդիկ կան որոնց համար ձեր Բարիզ գտնուիլը մշտնջենական սպառնալիք մը պիտի ըլլայ և որոնք անպատճառ ձեր հեռանալը կ'ուզեն:

—Բայց ո՞վ են ատոնք, պարո՛ն, ըսէք ինծի, ըսէք թէ ո՞վ է այս մարդը որ կը համարձակի այս ստակը ղրկել ինծի:

Պէրթօմիի հօրը բարեկամը գլուխը թօթուեց տխրութեամբ:

—Թէ որ ես գիտնայի, սիրելիս Բրօսքէր, իմ գործս աւարտած պիտի ըլլար, որովհետեւ գտած պիտի ըլլայի գողութեան ընողը, որուն համար զձեզ ամբաստանած են: Բայց պիտի փնտռենք: Վերջապէս ձեռք անցուցի այն նշաններէն մին, որ ուշ կամ կանուխ անհերքելի ապացոյց մը պիտի ըլլայ: Մինչեւ ցարդ հաւանականութիւններու վրայ հիմնուած ենթադրութիւններ ըրած էի, հիմայ իրողութիւն մը անցուցի ձեռքս, որ սխալած չըլլալս կը ցուցնէ. մութին մէջ կը քալէի, հիմայ լոյս մը ունիմ զիս առաջնորդելու:

Պ. Վէրախուէ, զուարթ մարդու երեւոյթին, յանձնակատար-ուղեւորի դիւրահաղորդ ձեւին տակ, ուզած ատեն այնպիսի հրամայական շեշտեր կը գործածէր որ տկար հոգիներուն կ'ազդէին և հիւանդ միտքերուն կ'իշխէին:

Բրօսքէր անոր խօսքերը մտիկ ընելով նորէն ինքզինքը կը գտնէր և սրտին մէջ յոյսի վերածնունդ մը կ'զգար:

— Խնդիրը, կը շարունակէր Պ. Վէրախուէ, ձեր թշնամիներուն անխոհեմութենէն ձեռք անցած նշանէն օգուտ քաղելուն մէջն է: Նախ դռնապանը հարցաքննենք:

Դուռը բացաւ ու կանչեց.

— Ինծի նայէ՛, ըսաւ, քիչ մը հոս եկուր:

Դռնապանը, խիստ քաղաքավար մարդ, մտաւ՝ գլխարկը ճմլթկելով ձեռքին մէջ և զարմանալով այն հրամայական ձեւերուն, զոր այս անծանօթը կը գործածէր իր վարձակալին տան մէջ:

— Հիմա բերած նամակդ ո՞վ յանձնեց քեզի:

— Փողոցի բեռնակիր մը, որ ըսաւ թէ իր վարձքը վճարուած էր:

— Կը ճանչնա՞ս զինքը:

—Ինչպէ՞ս չէ. Բիխալ փողոցի անկիւնին գինետան առջեւ կեցող բեռնակիրն է:

— Գացէք զինքը հոս կանչեցէք:

Մինչդեռ դռնապանը վազելով դուրս կ'ելլէր, Պ. Վէրախուէ գրպանէն տետրակ մը հանեց և փոխն ի փոխը կը քննէր սեղանին վրայ թափուած պանքատոմսերն ու թուանշաններով ծածկուած էջ մը:

Իր քննութիւնը աւարտելէ ետքը.

(Շարունակելի)